

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

כאשר מישהו 'מתמכר' לתאוה מסוימת היא שולטת בחייו והוא 'מאמין' בה ומשועבד לה כמו לעבודה-זרה ר"ל, עד שהוא מרגיש שהוא כפוי לעבירה גם נגד רצונו, ו'כופר' באפשרותו לעשות תשובה. אכן, יהודי כופר בעבודה זרה עד מסירות-נפש — וכשהוא מעורר את אהבתו המסותרת לה' הוא יכול להשתחרר מכל התמכרות.

[מתוך השיעור 'רגש של תשובה']

וילך — שבת-תשובה — יום-הכיפורים תשפ"ג

זילר – שבת תשובה – יזכ"פ ה'תשפ"ג

הסיפור החסידי 25

"עד מקום שכם"
הרב הלל אליהו ליברמן הי"ד

מענות ותשובות 28

תשובות הרב לשואלים
הגישה הנכונה לשליחות וקירוב

פֿאַז'ור ד'עלדיס 29

רְזִי יִסְפָּר לָנוּ עַל הַנְּפִילָה חֲמֵתָן תּוֹרָה
לְחֵטָא הַעֲגָל וְגַם נִכְּלָל לְלַמֵּד מִכֶּפֶר

רגש של תשובה 04

התבוננות בתניא פרק מ"ג
אהבה של בעלי תשובה
וקדימתה לעבודת היראה

לבנות יחס חדש 16

שיעור לגרעין תל-אביב
הכח של שנת תשפ"ג
בבניית יחסי אנוש וזוגיות

יורד לפני התבה 22

קדושת לוי
תפילה משמחה ותפילה משפלות

תשובה ציבורית 24

מלכות ישראל – תיקון המדינה
בעלי התשובה ישתלטו על המדינה

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובכללם לקוראי עלון **נפלאות** די בכל אתר ואתר. שנת **תשפ"ג** כבר כאן, ואתה גליון **לשבת וילך תשובה** וליום **הכיפורים** מלא בכל טוב כתמיד.

השבוע בגליון:

נפתח עם **התבוננות עמוקה ונפלאה בפרק מ"ג בתניא** [שנכתבה כתגובה להערה של הרה"ח **יחזקאל סופר** שליט"א על פרק זה] העוסקת ב**סדר העבודה של יראת ה' ואהבתו**. בשיעור מסביר הרב את **'הוראת השעה' אצל בעלי תשובה** בהקדמת האהבה ליראה - סדר שהופך להיות **עיקרי בדור של תשובה** - תוך עיון במהותה של אהבה זו והשוואתה למדריגות האהבה המבוארות בספר התניא, כשמהדברים עולה כי ישנו **'רגש של תשובה'** הנוסף על מידות האהבה והיראה ה'רגילות'. השיעור נוגע גם בסוגיית **תיקון הברית** ובתופעת **התמכרות לתאוה** השייכת גם אצל שומרי מצוות ולומדי תורה. **שיעור חובה לעשרת ימי תשובה!** בשיעור השני בגליון, **שיעור משבת פרשת נצבים האחרונה** לחברי הגרעין של תלמידי הרב בתל-אביב, חזר הרב על הרמז העיקרי לשנת תשפ"ג [שהתפרסם בגליון הקודם] ולימד עוד רמז חדש המלמד על כחה של שנת תשפ"ג בבניית יחסי אנוש חדשים, בדגש על זוגיות. מדור המענות השבוע הוקדש לשאלות בנושאי שליחות ששאלו ילדי הגרעין את הרב - אל תפספסו.

שבת שלום ומבורך וגמר חתימה טובה,

המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאחיה במספר 054-7827702

גליון מוקדש לע"נ: **עמנואל רחמים** בן אדל ע"ה נחמד. נלב"ע ו' תשרי

רגש של תשובה

קיצור מהלך השיעור

בספר התניא מלמד אדמו"ר הזקן כי סדר העבודה הרגיל צריך להתחיל ב**יראת ה'** וממנה לעלות ל**אהבת ה'**. אכן, הוא מוסיף שלעתים **בעלי תשובה** זוכים ב'הוראת שעה' ל**סדר הפוך** – כאשר האהבה קודמת ליראה – והוא מביא כדוגמה את ה'רבי' של בעלי התשובה, רבי אלעזר בן דורדייא. כמובן, זהו נושא חשוב ועיקרי בדורנו, **דור של תשובה** שמחפש עבודת ה' מאהבה. **פרק א** של השיעור מציג את הדברים בהקשר שלהם בפרק ומעמיק להסביר את **מהות האהבה** המתוארת כאן. יש בפרק עיון בתיאור התשובה של ראב"ד הממחיש באופן יפהפה את דברי אדמו"ר הזקן שהופיעו קודם בפרק ביחס ל"אהבת עולם" שיכולה להביא ל**כלות הנפש**. פרק זה הוא עיון מסודר ומעמיק בתניא, שעלה כתגובה להערה של ידידנו הרה"ח יחזקאל סופר שליט"א בתניא (שטרם נדפסה), כשהחידוש העיקרי העולה ממנו שאהבת בעלי-התשובה המתוארת בו היא **'ממוצע'** בין סוגים שונים של אהבות (ולכן היא מתוארת כל פעם בגוון אחר). **פרק ב** מציין כי עיקר התיקון המדובר כאן הוא **תיקון הברית**, תוך נגיעה בתופעת ה**התמכרויות** לתאוות שיכולה להופיע גם אצל שומרי מצוות ולומדי תורה. יש כאן הדגמה יפה לשיטת ההתבוננות בספר התניא לפי **הביטויים ה'משולשים'** השכיחים בו. **פרק ג** מפתח לעומק ולרוחב הערה קצרה של רבותינו נשיאנו על דברי אדמו"ר הזקן ביחס לתשובת ראב"ד, כשמהדברים עולה שישנו **'רגש של תשובה'** – רגש יסודי עיקרי, הנוסף על האהבה והיראה ה'רגילות'. כמובן, אין זמן מתאים יותר מעשרת ימי תשובה ללימוד אותו רגש התשובה.

האהבה – "אהבה רבה ואהבת עולם". הוא מסביר ש"אהבה רבה" היא "אהבה בתענוגים" שבאה כמתנה מלמעלה רק למי ש"שלם

א. "אהבת עולם"
סדר האהבה והיראה

פרק מג בתניא מסביר את שתי מדרגות

אהבה ויראה הם בן ובת, כאשר קדימת היראה (בת) לאהבה (בן) היא בסוד "בת תחלה סימן יפה לבנים". בכל אופן, כמובן, בהחלט יתכן שדווקא הבן נולד ראשון, שהאהבה קודמת להתעורר

קדימת היראה (בת) לאהבה (בן) היא בסוד "בת תחלה סימן יפה לבנים"¹. בכל אופן, כמובן, בהחלט יתכן שדווקא הבן נולד ראשון, שהאהבה קודמת להתעורר.

אדמו"ר הזקן אומר שזו תופעה שמזמנים מהשמים כאשר יש בכך צורך מיוחד, והיא מאפיינת דווקא בעלי תשובה, ומביא כדוגמה את המעשה של רבי אלעזר בן דורדייא² שברגע אחד של התעוררות שב בתשובה שלמה מאהבה, תשובה ההופכת זדונות לזכויות³ שהפכה אותו מ"רשע ובעל עבירות" למי שבת קול יצאה והכריזה עליו "רבי אלעזר בן דורדייא מזומן לחיי העולם הבא" (עד ש"בכה רבי עקיבא ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בשנים רבות", כשמדבריו עולה התחושה שיש מעלה ב"קונה עולמו בשעה אחת" – "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד").

שלש אהבות

לכאורה, על הדוגמה של רבי אלעזר בן דורדייא אפשר להקשות: בפרק ז אדמו"ר הזקן כתב שתשובה בה זדונות נעשים כזכויות, שדווקא בזכותה "במקום שבעלי תשובה עומדים כו", היא "תשובה מאהבה רבה" (ביטוי החוזר שם פעמיים). כאן, לעומת זאת, מדובר בעליל

ביראה". לעומתה, "אהבת עולם" מתעוררת על ידי התבוננות, והיא יכולה להגיע עד לחווית "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ. כלה שארי ולבבי צור לבבי וגו'"⁴ ו"להלהיב נפשו כרשפי אש ושלחבת עזה ולהב העולה השמימה".

הפרק מסיים בהערה לגבי סדר הופעת האהבה והיראה בעבודת האדם:

והנה בח' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה כפי בח' הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל

חסדים וגבורות שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד ולהתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה תשובה מאהבה הנולדה בלבו בזכרו את ה' אלהיו ומ"מ היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות והעלם דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ בסוד מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלהית באור התורה ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת בגימטריא ב"פ אור כידוע ל"ח].

מסדר הדברים ברור שהאהבה המדוברת כאן היא "אהבת עולם", המתעוררת מתוך הדעת על ידי התבוננות מסוימת – "בזכרו את ה' אלהיו" (כפי שעוד נסביר) – והחידוש הוא רק שבאופן חריג קודמת כאן האהבה ליראה, ולא כסדר הרגיל. אהבה ויראה הם בן ובת⁵, כאשר

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ו' מנחם אב תשפ"ב – טלפונית.

א תהלים עג, כה"כ.

ב ראה הגהה בתניא פט"ז ע"פ זהר ח"ג רצ, ב.

ג ב"ב קמא, א. "בת תחלה סמן יפה לבנים" עולה תורה תורה (הוי' פעמים בטול) – "בת תחלה" היינו תורה שבעל פה (שבבחינת "אשה יראת הוי'", עשיית סיג לתורה מתוך יראת חטא) ו"סימן יפה לבנים" היינו תורה שבכתב הכוללת גם את פנימיות התורה (ראה לקו"ת ויקרא ד"ה "לא תשבית מלח" וביאורו).

ד ע"ז יז, א.

ה יומא פו, ב.

ו ברכות לד, ב.

בפרק מג מפורש ש"אהבה רבה היא אהבה בתענוגים" ש"באה מלמעלה בבחינת מתנה למי שהוא שלם ביראה" (יראה תתאה וגם יראה עילאה) – אהבה שהיא "מבחינת אצילות דלית תמן קיצוץ ופירוד". במקומות אחרים בתנאים^{יב} מסביר אדמו"ר הזקן שעל אהבה זו נאמר "עבדת מתנה אתן את כהנתכם"^{יג} – חווית קירוב של "כהן איש חסד"^{יד} (ו"כהנים בחשאי וברעותא דלבא"^{טו}). לעומת זאת, ה"תשובה מאהבה רבה" שמוזכרת בפרק ז איננה התענוג של מי ששלם ביראה, החש בקרבת ה' ומתענג עליה, אלא ממש חוויה הפוכה – "וצמאה נפשו לה' כארץ עיפה וציה להיות כי עד הנה היתה נפשו בארץ ציה וצלמות היא הסטרא אחרא ורחוקה מאור פני ה' בתכלית" ("ולזאת צמאה נפשו ביתר עז מצמאון נפשות הצדיקים", החשים בקרבת ה'). כלומר, ה"אהבה רבה" של פרק ז נכללת כאן ב"אהבת עולם" של רבי אלעזר בן דורדייא.

"בזכרו את ה' אלהיו"

ברור ממה שמתואר כאן, שגם האהבה של בעל התשובה, על אף שהיא מתעוררת "בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה", היא "אהבת עולם" התלויה בעבודה מצד האדם (ואיננה "עבודת מתנה" הבאה מלמעלה). בכל זאת, ה"רשע ובעל עבירות" כאן לא מתבונן התבוננות עמוקה, שהוא אינו שייך לה לפי המדרגה שלו (כמו שכתוב בפרק הקודם, על נפש ש"לא תוכל למצוא במחשבתה האלהות כי אם בקושי ובחזקה ובפרט אם הוטמאה בחטאת נעורים שהעונות מבדילים כו"). היא מתעוררת על ידי סוג של "זכרון דברים" – "אהבה הנולדה בלבו בזכרו את ה' אלהיו".

בכמה מקומות אדמו"ר הזקן מביא את המושג זכרון ביחס להתעוררות האהבה המסותרת

ב"אהבת עולם".^{טז} את הקושיא הזו מעלים כמה ממפרשי התנאים^{יז}, שמציינים שיש להשוות בין הפרקים, אך הם לא כותבים תירוץ.

איך אפשר ליישב? בפרק כאן אדמו"ר הזקן

מחלק את האהבה רק לשני סוגים – "אהבת עולם" ו"אהבה רבה".

אבל בהרבה מקומות בחסידות^{יח} מדובר על שלש אהבות – "אהבת עולם",

"אהבה רבה" ו"אהבה בתענוגים" (המקבילות

גם לשלש האהבות "בכל לבבר, ובכל נפשך, ובכל מאדך", ועוד). "אהבה

בתענוגים" – שלפעמים גם נקראת "אהבה רבה בתענוגים"^{יט} – איננה

"אהבה רבה" 'סתם' אלא מדרגה גבוהה יותר. כשאדמו"ר הזקן מחלק

את האהבה לשתי מדרגות בלבד, הוא בעצם משאיר

מקום למדרגה שלישית, ממוצעת, ש'נעה' בין שני הקטבים – לפעמים

היא נכללת במדרגה הנמוכה ("אהבת עולם") ולפעמים במדרגה העליונה ("אהבה בתענוגים", שבחלוקה לשני סוגי אהבה בכלל היא הנקראת

"אהבה רבה"). זהו המפתח לתירוץ:

ז במאמרו של יידונו הרב סופר שליט"א נקט בדרך אחרת – בשל קושיא זו ושאלות נוספות – ולכן נצרך להאריך ולהדחק בביאור מלת "ולכן" המתייחסת לדוגמת אהבת בעלי תשובה, עיין בדבריו באריכות, אך לאור פשט דברי התנאים המוסבר בפנים ולפי הישוב המבואר בפנים בארוכה מתפרשת המלה "ולכן" כפשוטה בכל מקום, ואכמ"ל.

ח ראה בתנאים עם מ"מ וכו' (חיסריק) לפ"ז.

ט ראה ספר הערכים חב"ד ח"א ערך "אהבת ה' – עולם, רבה ובתענוגים".

י דברים ו, ה.

יא תנאים פרקים י, לז, מז.

יב פי"ד; חינוך קטן (הקדמת שהיה"א); אגה"ק ו.

יג במדבר יח, ז.

יד ראה זהר ח"ג קמה, ב; שו, ב; תנאים פ"ג.

טו ע"פ זהר ח"ג לט, א; פת, ב; קעז, ב.

כשאדמו"ר

הזקן מחלק את האהבה לשתי מדרגות בלבד, הוא בעצם משאיר מקום למדרגה שלישית, ממוצעת, ש'נעה' בין שני הקטבים – לפעמים היא נכללת במדרגה הנמוכה ("אהבת עולם") ולפעמים במדרגה העליונה ("אהבה בתענוגים")

האהבה

המתוארת כאן
היא ממוצע בין
האהבה שתלויה
בעבודת האדם
בלבד לבין
האהבה שבאה
לגמרי כמתנה
מלמעלה

התבוננות ר"א בן דורדיי
בפרט, הסיפור של רבי אלעזר
בן דורדיי – שאצלו קדמה
האהבה – ממחיש בצורה החזקה
ביותר כיצד גם "אהבת עולם"
יכולה להגיע עד כלות הנפש,
כתיאור אדמו"ר הזקן קודם, שהרי
רבי אלעזר בן דורדיי מת בפועל
מתוך התעוררות ה"תשובה
מאהבה" שלו.

אדמו"ר הזקן כותב ש"אהבת
עולם היא הבאה מהתבונה ודעת בגדולת ה'
א"ס ב"ה הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין
וכולא קמיה כלא ממש חשיב". מתוך שלישית
המושגים הקבועה הזו^{טז}, "[א] ממלא כל עלמין
[ב] וסובב כל עלמין [ג] וכולא קמיה כלא ממש
חשיב", העיקר בהתבוננות שהוא ממשיך לתאר
היא המדרגה השלישית של "כולא קמיה כלא
ממש חשיב", שדווקא היא הגורמת לנפש
להשתוקק לצאת ממאסר הגוף ולהתפשטות
האהבה מכל דבר גשמי עד שמגיעים לכלות
הנפש:

אשר על ידי התבוננות זו ממילא תתפשט
מדת האהבה שבנפש מלבושיה דהיינו שלא
תתלבש בשום דבר הנאה ותענוג גשמי או רוחני
לאהבה אותו ולא לחפוף כלל שום דבר בעולם
בלתי ה' לבדו מקור החיים של כל התענוגים
שכולם בטילים במציאות וכלא ממש קמיה חשיבי
ואין ערוך ודמיון כלל ביניהם ח"ו כמו שאין ערוך
לאין ואפס המוחלט לגבי חיים נצחיים וכמ"ש מי
לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי
ולבבי צור לבבי וגו'.

רבי אלעזר בן דורדיי היה שקוע בצורה
הכי עמוקה בהנאות ותענוגים גשמיים שבעולם,
"שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה".
הוא התעורר להיזכר בה' בעקבות דבריה של
"זונה אחת בכרכי הים" – "בשעת הרגל דבר

בלב כל ישראל^{טז}, אהבה מכוחה
היהודי לא רוצה ולא יכול להפרד
מאלקות – עד כדי מסירות נפש
בפועל על קידוש ה'^{טז}. בפרק שלנו
אותה אהבה טבעית מסותרת
נכללת גם היא ב"אהבת עולם",
אך מכיוון שהיא שייכת לעצם
הנשמה וטמונה בה עוצמה
רבה, עד כדי מסירות נפש, גם
ההתגלות שלה יכולה להביא
לכלות הנפש (וממילא יש בכחה

להפוך זדונות לזכויות, פעולה שאחרת תתחולל
רק לעת קץ, כאשר "את רוח הטמאה אעביר
מן הארץ"^{טז}).

כאן אדמו"ר הזקן מגדיר גם את האהבה
המסותרת הזו, שאינה דורשת התבוננות
מעמיקה אלא זכרון דברים בלבד, כמתעוררת מן
הדעת, מח הזכרון^{טז}. מח הדעת עומד בין החכמה
והבינה (ומלוכשים בו היסודות של שניהם^{טז}), את
ההתעוררות מההתבוננות המעמיקה הוא מקבל
מצד הבינה, מוחין דאמא, ואילו בזכרון דברים
שבו יש את אור החכמה, וממילא יש בזכרון גם
יתרון – הוא בקיצור ויש בו פחות עבודה, אבל
הוא יותר נוגע באופן מידי לעצם הנפש.

כשם שהאהבה המתוארת כאן היא ממוצע
בין "אהבת עולם" ל"אהבה בתענוגים",
המוגדרת לעתים כ"אהבה רבה" (כמו בתניא
פ"ז) ולעתים כ"אהבת עולם" (כמו כאן), כך היא
גם סוג של ממוצע בין האהבה שתלויה בעבודת
האדם בלבד לבין האהבה שבאה לגמרי כמתנה
מלמעלה – יש בה גם התעוררות התלויה בדעת
האדם, "זכרו את ה' אלהיו", וגם השגחה פרטית
אלקית מיוחדת לצורך שעה.

טז תניא פכ"ה, פל"ח ופמ"א.

יז ראה באריכות תניא פרקים יח"ה.

יח זכריה יג, ב.

יט תו"א (למהר"מ פאפירש) פרשת בא עה"פ "ולטוטפות
בין עיניך".

כ ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) פ"א.

כא ראה גם סוד ה' ליראיו ש"ג.

ההתבוננות שלשום דבר בעולם אין קיום, הכל עתיד להחרב ולכן גם כעת "כמאן דליתא דמי"⁷⁰, וממילא בפני ה' ממנו יש לבקש רחמים שום דבר לא נחשב. הדבר גורם לו להתפשט מהיחס לכל העולם ולהבין שאין לו לפנות לאף אחד ולשום דבר חוץ מה', "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" כפשוטו (אחרי שפנה לשמים וארץ והתיימש מהם). בנגלה שבתורה מדובר בפירוש על גדולת ה', אבל הביטוי "כולא קמיה כלא חשיב" שייך לפנימיות התורה, אך בהחלט אפשר לראות בסוגיא כאן מקור שלו בנגלה.

העליה לעצם הנשמה

עד כאן הסברנו את ההתבוננות בממד ה"עולמות", בה מכיר רבי אלעזר בן דורדייא ש"כולא קמיה כלא חשיב" – שאין לעולם קיום ועליו לפנות רק לה'. אפשר לפרש את כל ההתבוננות גם בממד ה"נשמות":

הבן יהוידע אומר שהרים וגבעות רומזים לאבות ולאמהות⁷¹, שעל זכותם רצה אלעזר בן דורדייא להסתמך. אכן, מתגובתם מובן שעבורו "תמה זכות אבות"⁷² – אין הדבר תלוי אלא בו, ועליו לעורר את היחידה שבנפש, שלמעלה מכל זכות שבעולם (אלא בבחינת "ברית אבות", שלא בטלה לעולם⁷³). באותה רוח אפשר לפרש את שאר הפניות שלו: כשם שהאבות והאמהות רומזים לחג"ת ולנהי"ם בכלל⁷⁴, השמים והארץ רומזים בפרט לבחינה הפנימית במדות הללו, יחוד ישראל ורחל (עד לרחל הגדולה), יחוד גדלות התפארת עם המלכות⁷⁵. החמה והלבנה רומזים

הפיחה, אמרה כשם שהפיחה הזו אינה חוזרת למקומה כך אלעזר בן דורדייא אין מקבלין אותו בתשובה" (וכתב הבן יהוידע שהפחת הזונה בשעת הרגל דבר אינה טבעית, לכן היא גרמה ל"התבוננות" במסר שלה ולהערת הזונה – היא התכוונה לייאש אותו כדי שישקע בחטא, אך באמת "באה ההפחה בגזרת שמים כדי שעל ידה יצמח קרן תשובה להאישי הזה"⁷⁶). אך בדרך לכלות הנפש הוא עושה תהליך שלם של התבוננות:

הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים. אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר "כי ההרים ימושו והגבעות תמוטוניה". אמר שמים וארץ בקשו עלי רחמים. אמרו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר "כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה". אמר חמה ולבנה בקשו עלי רחמים. אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר "וחפרה הלבנה ובושה החמה". אמר כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים. אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר "ונמקו כל צבא השמים". אמר אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו.

חז"ל ברוח קדשם משחזרים לנו את ההתבוננות של רבי אלעזר בן דורדייא⁷⁷, ששמעו את בת־הקול אחרי מותו מתוך תשובה והבינו את מה שעבר במוחו קודם לכן, וזו התבוננות שממחישה כולה כיצד "כולא קמיה כלא חשיב". כל הדברים היציבים ביותר בעולם, עליהם הוא מבקש להסתמך⁷⁸, משיבים לו שהם עתידים להתבטל מהמציאות. ה"סך הכל" העולה מכל

70 כה קידושין פ, א.

71 כו כדרשת חז"ל ב"ר"ה יא, א.

72 כז שבת נה, א.

73 כח תוס' שם ד"ה "ושמואל אמר כו". ראה גם ויקרא רבה לו, ו.

74 כט הקבלת האבות לחג"ת פשוטה לרוב (לדוגמא: זהר ח"ג קעט, ב; שער הגלגולים סוף הקדמה לא). לגבי אמהות, ראה ביאור"ז (אדה"א) פנחס רלג, ד; פתחי שערים נתיב גדלות דז"א פנ"ג; אפיקי ים (לר"א חבר) על שבת קד, א וב"ב עג, ב; וידי נפש על אד"ז רצג, א. ועוד.

75 ל ראה ע"ח ש"כ פ"ח.

76 כב וראה גם בחידושי אגדות למהר"ל כאן על עזרת ה' לתשובת ראב"ד (שנקרא אלעזר בן דורדייא על שם עזרת האיל להוציאו מהקליפות בהתעוררות שבאה דווקא מעומק שמרי הפסולת, דורדייא בארמית).

77 כג ראה בריטב"א (בהוספה המועתקת מעין יעקב) שכל הסיפור כאן אינו התרחשות במציאות אלא התבוננות במוחו של ראב"ד.

78 כד וראה בחדא"ג למהר"ל כאן.

ה'סך הכל' העולה מכל ההתבוננות שלשום דבר בעולם אין קיום, הכל עתיד להחרב ולכן גם כעת "כמאן דליתא דמי", וממילא בפני ה' ממנו יש לבקש רחמים שום דבר לא נחשב

בלבד, "אהבת עולם" ו"אהבה רבה", וממילא צריך 'למיין' סוגים שונים של אהבות שזוכרים בעוד מקומות לשני הסוגים הכלליים האלה (כמו שמבואר הרבה פעמים בחסידות שאיך סוף מדרגות של גן עדן נכללות בשתי המדרגות "גן עדן העליון" ו"גן עדן התחתון"). ה"אהבה רבה" שהוא מדבר עליה כאן היא בעצם האהבה העליונה, שמתוארת במקומות אחרים כ"אהבה [רבה] בתענוגים", שהיא מתנה מן השמים. לעומת זאת, "אהבת עולם" בדבריו כוללת לא רק אהבה 'מיושבת', המתעוררת כתוצאה מהתבוננות שכלית, אלא גם אהבה המגיעה עד כלות הנפש מתוך ההתבוננות של "כולא קמיה כלא חשיב" (כפי שהוא מאריך לפרט), ועד לאהבת בעלי תשובה שמכונה בתניא פרק ז "אהבה רבה" (והיא בעצם ממוצע בין "אהבת עולם" ל"אהבה [רבה] בתענוגים").

האהבה של בעלי תשובה היא ממוצע בין שתי האהבות בעוד הבט: "אהבת עולם" תלויה בהתבוננות מעמיקה בבחירת האדם, ש'עושה' את האהבה, ואילו "אהבה רבה" היא מתנה מהשמים שאינה תלויה באדם כלל (אלא רק בכך שהשלים מצדו את עבודתו והוא "שלם בידאה"). אהבת בעלי תשובה מתעוררת בזכרון דברים – היא לא מתנה שלא תלויה באדם כלל, אבל גם אינה בנויה על התבוננות מעמיקה אלא על זכרון דברים הבא בסיעתא דשמיא מיוחדת, כאשר הזכרון הזה גופא 'מדליק' את האהבה המסותרת בלב בכל עוצמתה (ולא נדרש 'לעשות' אהבה יש-מאין).

הדוגמה שמביא אדמו"ר הזקן, התעוררות רבי אלעזר בן דורדייא, כוללת את כל ההבטים הללו: היא אהבת בעלי תשובה העושים "תשובה מאהבה רבה" ההופכת וזונויות לזכויות (הופכת

למשה ויהושע – "פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה"^א. הכוכבים הם שרשי כל נשמות ישראל, שנמשלו לכוכבים^ב, והמזלות בפרט הם השבטים – כל שבט מכוון כנגד אחד המזלות, כמו שכתוב בספר יצירה^ג.

לפי ההסבר הזה, בעצם רבי אלעזר בן דורדייא פונה לעזרה לכללות נשמות ישראל הקדושות, בארבע דרגות של נשמות, אבל מגלה שגם ביחס אליהן ניתן לומר "כולא קמיה כלא חשיב" – עליו להגיע לעצם הנשמה,

שיותר גבוה מזכויות כל הנשמות. ההסבר הזה מתחבר, בפשטות, למה שנתבאר לעיל על גילוי האהבה המסותרת בעצם הנשמה – בנקודה בה יהודי לא רוצה ולא יכול להיות נפרד מאלקות, עד כדי מסירות נפש. יש להעיר שעיקר החידוש של אדמו"ר הזקן בתניא שניתן להשתמש באהבה זו, שמתעוררת כאשר מנסים להעביר יהודי על דתו, גם כדי להתגבר על תאוות^ד. ביחס לסיפור שלנו, זהו עומק המוסבר כאן שהאדיקות-השקיעה בתאוות שקולה כמו מינות והתשובה עליה היא התעוררות מסירות נפש.

סיכום הפרק

בעצם, בהסבר עד כאן סיימנו את ההתבוננות בנושא העיקרי של הפרק – מדרגות האהבה וההערה ביחס לאהבת בעלי תשובה שבאופן יוצא-דופן מתעוררת לפני היראה. לפני שנעבור לעוד נושאים נוספים שעולים כאן מתוך הדברים, נסכם את מה שהתחדש בינתיים: אדמו"ר הזקן מתייחס כאן לשתי אהבות

לא ב"ב עה, א.

לב שמות רבה א, ג.

לג במפרשי ספר יצירה. ראה מאמר "כליל תכנית" לרבינו האריז"ל, הנדפס בסוף ספר יצירה ע"פ הגר"א.

לד פרקים יד וכה.

בעבירה מדי פעם, אלא שהוא הבעלים של העבירות והן שייכות לו בעצם – הוא אדוק בעבירות. בחז"ל רבי אלעזר בן דורדייא הוא דוגמה למי ש'מכור' לזנות עד שלא הניח זונה שבעולם שלא בא עליה, גם אם נזקק לשם כך לשלם כיס דינרין ולחצות שבעה נהרות. הוא אדוק בזנות בצורה כל כך חריפה, עד שהזנות שלו משווית למינות, עליה נאמר "כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים"^{לח}, ולכן הוא מת כאשר עשה תשובה. מינות וזנות הן שני סוגי העבירות הכלליים המפורשים בפסוק האזהרה הכללי "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם"^{לט} – "אחרי לבבכם" זו מינות 'ואחרי עיניכם' זו זנות". אצל ראב"ד האדיקות בזנות מכניסה בה גם ממד של מינות – כאשר מישהו 'מתמכר' לתאוה מסוימת היא שולטת בחייו והוא 'מאמין' בה ומשועבד לה כמו לעבודה-זרה ר"ל (עד שהוא מרגיש שהוא כפוי לעבירה גם נגד רצונו, ו'כופר' באפשרותו לעשות תשובה). החיבור של המינות והזנות יכול להסביר כאן את הביטוי השלם ויוצא-הדופן "רשע ובעל עבירות" – "בעל עבירות" מתייחס לזנות, כנ"ל, ומתחדש כאן שסתם תיאור יהודי כ"רשע" אומר שיש בו שמץ מינות מסוים.

דתי-מכור

תשומת הלב לכך שעיקר הנקודה כאן הוא עבירת הזנות, שמגיעה עדי כדי התמכרות שיש בה שמץ מינות, מסבירה עוד נקודה: כמו שכבר הזכרנו, אחד העניינים המופלאים בתשובתו של ראב"ד הוא בת הקול שיצאה אחריה – "רבי אלעזר בן דורדייא מזומן לחיי העולם הבא". האריז"ל שואל^מ – שאלה שמובאת גם

את בעל העבירה הגדול (רבי); היא אהבה שמתעוררת על ידי זכרון דברים בסיעתא דשמיא מיוחדת על ידי ה'סיבות' שה' מגלגל; היא מלובה ומעמיקה על ידי התבוננות מפורטת של "כולא קמיה כלא חשיב"; והיא נוגעת בעצם הנשמה – שלמעלה מכל הגילויים של נשמות ישראל – ומגיעה מתוך כך עד כדי מסירות נפש בפועל (כמסירות הנפש הנדרשת, וקיימת בכל יהודי, כשנדרש לפרוש-להנצל ממינות).

ב. תיקון הברית "רשע ובעל עבירות"

נתבונן בעוד נקודה העולה מדברי אדמו"ר

הזקן: הוא כותב שהעובדה שלעתיים האהבה קודמת מאפשרת "לרשע ובעל עבירות" לעשות תשובה מאהבה. ההגדרה "רשע ובעל עבירות" היא חד-פעמית בספר התניא (והיא מופיעה פעם אחת גם בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן^{נח}), וצריך להבין את כוונתה. בלשון חז"ל סתם "עבירה" היא זנות^{נז}, לכן מתבקש לומר שלכך מתכוון גם אדמו"ר הזקן בדיוק לשונו. כלומר, בכינוי "רשע ובעל עבירות" אדמו"ר הזקן כבר רומז לדוגמה המפורשת שיביא בהמשך, רבי אלעזר בן דורדייא, שהיה שקוע לגמרי בזנות דווקא.

עוד יותר: יש מי שמדייק^{נד} ש"בעל עבירות" אומרת שהאדם לא 'סתם חוטא', שנכשל

אצל ראב"ד

האדיקות בזנות מכניסה בה גם ממד של מינות – כאשר מישהו 'מתמכר' לתאוה מסוימת היא שולטת בחייו והוא 'מאמין' בה ומשועבד לה כמו לעבודה-זרה ר"ל

לח משלי ב, יט.

לט במדבר טו, לט. ראה ספרי עה"פ (שלה קטו) וברכות יב, ב.

מ לקוטי תורה תהלים פל"ב (וראה גם לקוטי הש"ס עבודה זרה).

לה חו"מ דיני נזקי ממון ס"ו.

לו ראה לדוגמה ברכות כב, א; מגילה יב, א"ב; סוטה יא, ב; שם לו, ב. ועוד.

לז כך בלקח והלכוב על אתר.

אין כל הכרח שמעבר לכך הוא אדם רע, או אפילו בור ועם הארץ. יכול להיות יהודי שומר תורה ומצוות, אפילו בחור־ישיבה, שמכור לזנות ר"ל

לגבי ההתמקדות בעבירות של זנות, צריך לשים לב שגם כאשר לומדים את אגרת התשובה רואים שאצל אדמו"ר הזקן צריך לעשות תשובה בעיקר על פגם הברית, יצר הזנות – אף שהוא לא אומר זאת בפירושו, בולט שזו הדוגמה החוזרת שוב ושוב בדבריו. היה אפשר לחשוב שההתמקדות בתיקון הברית שייכת בעיקר לברסלב, אבל זה נכון גם בחב"ד. בספר של בינונים, שמדבר למי שמקבל את המסגרת של תורה ומצוות ומשתדל לחיות לפיה – ואינו כופר או "תינוק שנשבה" – העבירה הכי שכיחה היא פגם הברית, חטאות נעורים, שיתכן שגם בחור־ישיבה יפול בו או אפילו יתמכר אליו ר"ל.

תיקון הקרי בדרך מקרה

את הנקודה הזו אפשר לקשר לעוד דבר בולט כאן בקטע, לפי דרך הלימוד שלנו, ששמה לב לשלישיות בספר התניא^{מ"ב}. יש כאן שלישיה כל כך מפורשת, שהיה מתאים שרבי לוי'ק יפרש אותה, אבל אין כאן הערה שלו. את המקרים יוצאי הדופן בהן האהבה מתעוררת לפני היראה מגידר אדמו"ר הזקן בלשון:

אך זהו דרך מקרה והוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה הכי 'מוזר' כאן הוא הביטוי "דרך מקרה" – שום דבר לא קורה בדרך מקרה, כמו שמיד 'מתקן' אדמו"ר הזקן שיש כאן "השגחה פרטית". הסדר כאן הוא של מודעות גוברת והולכת – מ"דרך מקרה" ל"הוראת שעה", בה ברור שיש מי שמורה את ההוראה הזו, ועד ל"השגחה פרטית" שברור שהיא "מאת ה'".
בכל אופן, לפי דרכנו בלימוד ספר התניא,

בחסידות^{מ"א} – אין מי שעשה תשובה "בשעתא חדא וברגעא חדא"^{מ"ב} ומיד הסתלק מהעולם מזומן לחיי העולם הבא? הרי בשביל לקבל את האור של העולם הבא זקוקים ל"חלוקא דרבנן"^{מ"ג}, לבושים שזוכים להם על ידי המצוות, ולו לכאורה אין מצוות כלל. הוא מתרץ, על דרך הקבלה, שרבי אלעזר בן דורדייא הוא גלגול של יוחנן כהן גדול שנעשה צדוקי אחרי שמונים שנה^{מ"ד}, וכאשר ראב"ד תיקן אותו הוא זכה בכל המצוות שקיים שמונים שנה וזכה לחלוקא דרבנן.

אבל לפי ההסבר ש"רשע ובעל עבירות" הוא מי שמכור לזנות, אפשר לומר שאין כל הכרח שמעבר לכך הוא אדם רע, או אפילו בור ועם הארץ. יכול להיות יהודי שומר תורה ומצוות, אפילו בחור־ישיבה, שמכור לזנות ר"ל. אדרבא, בדרך כלל אנשים בעלי־תאוות יכולים להיות אנשים טובים בלב ובהנהגתם עם הבריות, כמו שאנחנו אוהבים להביא^{מ"ה} בשם הרבי ר' בונם מפרשיסחא^{מ"ו} ש'נאר א גוטער איז א נואף' (מי שהוא רק טוב – בלי די פקחות ויראת שמים – עלול לקחת את טוב־הלב שלו ולהפוך אותו לניאוף, שהוא אהבה נפולה^{מ"ז}). ממילא, בפשטות, יתכן שלראב"ד יש הרבה מעשים טובים שאחרי תשובתו משמשים כ"חלוקא דרבנן" בעולם הבא (וסימן פשוט לידע התורני של ראב"ד – כל הפסוקים הנזכרים בהתבוננות שלו).

מא ראה לדוגמה אוה"ת במדבר ח"ג עמ' תתקמ ואילך; תורת שמואל תר"ם ח"ב עמ' תתקלח.

מב זהר ח"א קכט, א.

מג זהר ח"א סו, א; ע"ח שער מ (פנימיות וחיצוניות) דרוש ד; שער נ (קיצור אבי"ע) פ"ה, ועוד. ראה חסדי דוד הנאמנים ח"י עמ' 21 ואילך; אשא עיני מאמר "בכיה וחדוה".

מד ברכות כט, א.

מה ראה לדוגמה שיעורי ד' חשון תשע"א; כ"א ניסן תשע"ו.

מו שיח שרפי קדש מערכת עבודת ה' אות פא.

מז ראה בעש"ט עה"ת קדושים סכ"ז.

מח ראה מבחר שיעורי התבוננות ח"ד עמ' 66; ח"ח עמ' 210; שיעור י"ט מנ"א תש"פ. ועוד.

"הוראת שעה"¹³, והתשובה הרי שייכת לספירת הבינה¹⁴ — "ולבבו ביין ושב ורפא לו"¹⁵.

"השגחה פרטית מאת ה'" — בהוספה המודגשת, המיותרת-לכאורה, של "מאת ה'" — שייכת ל"הוי' בחכמה"¹⁶, עיני ה' המשגיחות על כל מה שקורה (ראיה, גם היא, שייכת לחכמה¹⁷). אדמו"ר הזקן מוסיף שה"השגחה פרטית מאת ה'" היא "לצורך שעה" — חוזר למושג "שעה", ששייך לבינה, כאשר אבא ואמא מתייחדים כאן כ"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"¹⁸.

אם כן, הסדר בביטוי "דרך מקרה והוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה'"¹⁹ הוא סדר עולה מלמטה למעלה של דעת-בינה-חכמה — צירוף והי, השייך לספירת היסוד. רמז מובהק לכך שבאמת עיקר התשובה המתואר כאן הוא תיקון פגם הברית, פגם היסוד.

ג. רגש של תשובה

אהבה, יראה ותשובה

בשיעורים בספר התניא על אתר²⁰ מובאת הערה של הרבי, שמביא ממכתבו של הרבי הקודם שנדפס בסוף קונטרס העבודה, שמדגיש

נד וראה גם תניא עם מ"מ וכו' (חיתריק) אגה"ת עמ' לו – שאגרת התשובה נקראת אגרת (ולא ספר) משום שהיא אמורה לשמש את החוטא באופן זמני, ולא מתייחסת למצב קבוע.

נח ראה זהר ח"ג ככב, א"ב (ברע"מ). ובכ"מ.

נט ישעיהו י.

ס משלי ג, יט.

סא ע"ח ש"ד (אח"פ) פ"א. ובכ"מ.

סב ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א ככג, א.

סג אם נקצר, שלשת הביטויים הם מקרה-הוראת שעה-השגחה פרטית. רק הביטויים **מקרה-הוראת שעה** (ר"ת **מהש**, השם החמישי **בעב** שמות, שהוא צירוף אותיות **משה**, העולה **מקרה** כנ"ל) עולים 1322, יהלום **לו** (37 פעמים 36, עליות **משה** מכפולת **חיה** לכפולת **יחידה**, ודוק), **"יודבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר"** (שמות כ, א), פסוק ההקדמה לעשרת הדברות. יחד עם **השגחה פרטית** עולה הכל 2352, יהלום **מח** (יש כאן עליה ממשולש **לו**, העולה ג"פ **זה**, למשולש **מח**, העולה ד"פ **זה**), פעמיים משולש **מח** ("יסוד היסודות ועמוד החכמות" וכו').

סד הערה 20.

ספר היסוד של תורת חב"ד, אם יש כאן ביטוי שמחובר משלשה דברים צריך למצוא את ההקבלה שלהם לספירות חכמה-בינה-דעת. כל אחד מששת הצירופים האפשריים של חכמה-בינה-דעת מוליד ובמדה מסוימת גם מתקן מדה אחת משש מדות הלב²¹, כך שאם עושים את הקבלת הביטויים/המושגים נכון אפשר לדעת מה הצירוף ולהבין לתיקון איזו מדה מכוון כאן אדמו"ר הזקן. מה ההקבלה כאן?

הביטוי הראשון, "דרך מקרה", שייך לספירת הדעת — **מקרה** בגימטריא **משה**, כידוע²², שהוא הדעת הכללית של נשמות ישראל²³. הפשט של "דרך מקרה" רומז לקרי, פגם הברית — התעוררות התשובה המתוארת כאן, מתוך "אהבת עולם", היא "דרך מקרה" משום שהיא קשורה לפגם הברית (שהוא פגם בדעת, "אין קישוי אלא לדעת"²⁴) ובאה לתקנו. אדמו"ר הזקן מתחיל כאן בלשון "דרך מקרה" כדי להתחיל לתקן ממקום הפגם עצמו.

"הוראת שעה" שייכת למוחין דאמא, "תורת אמך"²⁵, בניגוד להוראות התורה הנצחיות שמצד החכמה ("אורייתא מחכמה נפקת"²⁶) — על דרך היחס בין "חיי עולם" (תורה) ו"חיי שעה" (עבודת התפלה) שמתאים לחכמה ובינה. עצם המושג "שעה" מוסבר בחסידות כפניה, כמו בפסוק "וישע הוי' אל הבל ואל מנחתו"²⁷ — פניה השייכת במהותה לעבודת התשובה, הפניה-המעבר מעמידה אחור באחור לעמידה פנים בפנים²⁸. במובן זה, התשובה היא תמיד

מט ראה פע"ח שער הלולב פ"ג.

נ סתרי תורה (לרא"א) עמ' 187 (מהדורת ירושלים תשס"ב); פניני קול מנחם (קאליב, ירושלים תשס"ד) פרשת כי תצא; **חסדי דוד הנאמנים** ח"ה עמ' 42.

נא תניא פמ"ב.

נב יבמות נג, ב.

נג משלי א, ח.

נד זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

נה בראשית ד, ד.

נו ראה לקו"ת דרושים לר"ה סג, ג; דרושים ליוה"כ סח, א. ובכ"מ.

בחסידות. תמיד מזהים תשובה עם בינה (כנ"ל), אבל בינה היא שכל, לא רגש. בפשט אני מבין היטב שתשובה היא רגש חזק – אני רוצה לעשות תשובה, וכל רצון הוא רגש. אבל לאיפה שייך הרגש הזה? נקודת המוצא היא שיש שני הרגשות העיקריים, שתי המדות אהבה ויראה, ופתאום אומרים לי שיש עוד רגש שנקרא תשובה, וגם אומרים לי שהוא יכול לבוא מתוך אהבה (הרכבה של "תשובה מאהבה") או מתוך יראה (הרכבה של "תשובה מיראה"). אם רגש יכול להתעורר גם מצד ימין וגם מצד שמאל – כנראה שהוא עצמו שייך לאמצע, כשקו אחד בולט בו יותר וקו שני נמצא בתוכו בהעלם (כנ"ל). כלומר, רגש התשובה שייך לספירת התפארת.

בקבלה בינה מזוהה גם עם תשובה וגם עם שמחה^{טו} ("אם הבנים שמחה"^{טז}), ושתיהן מתגלות בלב – על השמחה כתוב "נתתה שמחה בלבי"^{טז} ועל הבינה כתוב "ולבבו יבין ושב ורפא לו". כשהתשובה מתגלה בלב היא הופכת להיות רגש. בלשון הקבלה, התגלות הבינה בלב היא סיום התגלות יסוד אמא בשליש העליון של תפארת ז"א^{טז}, סוד הלב, בסוד "ורפא לו" – הרפואה שייכת לתפארת^{טז}. הפסוק השלם (שקראנו אתמול בפרק התנ"ך היומי שלנו) הוא "פן יראה בעיניו [ראיה מצד החכמה] ובאזניו ישמע [שמיעה מצד הבינה] ולבבו יבין [בסוד 'לב מבין דעת'^{טז}, שהרי 'אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת', ואחרי שלמות המוחין] ושב ורפא לו [תשובה בפועל, בלב, מתוך רגש של תשובה – אי־רצון להיות נפרד ורצון להיות קרוב]".

טו קהלת יעקב ערך 'שמחה' אות ב. ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"ג (וביאורו בשיעורים בסוד ח"ג); אל עולם הקבלה פ"ז; ספר הנפש פ"ו.

טז תהלים קיג, ט.

טח תהלים ד, ח.

טט ע"ח שער הכללים פרקים י"א. ובכ"מ.

ע ראה עבודת ישראל תחלת פרשת וירא.

עא מדרש אותיות דרבי עקיבא.

שבסיפור של רבי אלעזר בן דורדייא נפשו יצאה בבכיה לא בשל האהבה – כי "אהבת עולם" לבדה לא מביאה לכך – אלא "שזה בא מצד התשובה". כמו שהארכנו, גם "אהבת עולם" יכולה להגיע לכלות הנפש, ובכל אופן הרבי אומר שתופעה של "יצתה נשמתו בבכיה", בפועל ממש, לא מתאימה לאהבה לבדה והיא באה מצד עצמת הרגש של התשובה. יש כאן איזה חידוש, שחוץ מאהבה ויראה – שהם רגשות שמניעים את התשובה ("תשובה מיראה" או "תשובה מאהבה") – התשובה עצמה היא סוג של רגש, שיכול להיות כל כך חזק עד כדי כלות הנפש בפועל ממש.

שוב, אם אני קורא רק את דברי אדמו"ר הזקן כאן אני מבין בפשטות שמדובר באהבה, "אהבת עולם", והאהבה הזו מביאה ל"תשובה מאהבה". הוא מדגיש גם שבתוך האהבה, שמתגלה בלב ובמח, כלולה גם יראה בקטנות ובהעלם, "דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו". כלומר, זו "תשובה מאהבה" שכלולה גם מ"תשובה מיראה". גם הביטוי "בזכרו את הוי' אלהי" מדגיש את הרגשת הזיקה האישית לה' והרצון להתקרב אליו, לצד המרירות ותחושת הריחוק והצמאון של בעל התשובה. אבל הרבי הקודם והרבי מחדשים שלמרות שכתוב כאן "תשובה מאהבה", כאילו יש כאן שני מושגים נפרדים – תשובה ואהבה. קצת קשה לצייר ש"תשובה מאהבה" אלה שני מושגים נפרדים שיש ביניהם כאן רק שכונת ("הרכבה שכנית" בלשון המחקר^{טז}, 'תערובת' בלשון המדע), אבל הדברים מתיישבים אם נאמר שהאהבה והתשובה מתמזגות לרגש חדש ("הרכבה מזגית" בלשון המחקר, 'תרכובת' בלשון המדע) – רגש של תשובה.

התגלות התשובה בלב – תפארת

מהו אותו רגש של תשובה? זו כבר סוגיא

סה מורה נבוכים ח"ב פכ"ב; פירוש המלות הזרות אות ה"א; נצח ישראל פ"ג.

אהבה-יראה-תשובה – שלשת האבות

מתוך ההתבוננות יצאה כאן סוגיא חדשה בחסידות, ענין חדש, שלש המדות העיקריות הן האבה-יראה-תשובה^א. אהבה ויראה הן תמיד כנגד אברהם ("אברהם אהבי"^ב) ויצחק ("פחד יצחק"^ג) והחידוש כאן הוא שהתשובה היא כנגד יעקב^ד (שלשת האבות מקבילים לאהבות "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"^ה), ואכן מפורש בדא"ח^ו שרגש התשובה הוא "בכל מאדך"^ז. לכן יעקב הוא "הבחיר שבאבות"^ח, כי הוא מקבל גם אהבה מהסבא וגם יראה מהאבא. בפשטות, יעקב יותר קרוב לאביו יצחק, לכן בדרך כלל היראה מתגלה ראשונה, אבל לפעמים, באופן חריג ויוצא מהכלל, הוא מקבל ישירות מהסבא ומתעורר לתשובה מאהבה. אז התשובה מגלה את האהבה ומגבירה אותה עד כדי כלות הנפש ממש – הסבר חדש לסוד "יעקב [תשובה] אשר פדה את אברהם [אהבה]"^ט.

בספרי המוסר מגדירים תשובה כחרטה על העבר וקבלה על העתיד^א. אדמו"ר הזקן

כותב בתחלת אגרת התשובה שעיקר התשובה מן התורה הוא הקבלה לעתיד, "עזיבת החטא בלבד", אבל יש צורך גם בחרטה. חרטה-קבלה ר"ת חק, בסוד "ויעמידה ליעקב [בעל רגש התשובה, כנ"ל] לחק"^ב (החק ליעקב בתפארת שבלב מקבל מ"זאת חקת התורה"^ג, פרה אדומה שהיא סוד אמא עילאה, התשובה במוחין, כנ"ל). ומהי התשובה של יעקב? להתעלות ולהגיע למדרגה של ישראל. ורמז היפהפה: **חרטה-קבלה**^ד ועוד **יעקב שוה ישראל!**

מה דומה לדרוש היפה הזה, לפיו שלש המדות הן אהבה-יראה-תשובה? ההסבר באגרת הקדש כז בתניא שחיי הצדיק הם אמונה, אהבה ויראה. גם שם, כפי שמסביר רבי לוי'ק, מופיעה במקום מדת התפארת מדה אחרת – מדת האמונה^ה. יעקב אבינו הוא עמוד התורה, והרבה פעמים תפארת היא תורה^ו. זהו עוד חידוש – כמו שדברנו על 'רגש של תשובה' (גילוי הבינה בלב), אפשר לדבר גם על 'רגש של תורה' (גילוי החכמה), "אורייתא מחכמה נפקת", (בלב), תשוקה ללמוד תורה^ז. בכל אופן, הרמז

עב אהבה-יראה-תשובה עולות ג"פ שם שדי (כלומר, הוא גם הממוצע כאן, וגם הכל עולה שדי ב"רצוא ושוב"), השם של ספירת היסוד (זהר ח"ג רפג, א). כלומר, כל השלישיה הזו מכוונת להגיע לתיקון מדת היסוד – תיקון הברית (כמו שרמזו בסוד האות ש, בה שלשת הקוים, שלש המדות – של האבות, עליהם נאמר "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי" – מתנקזים לנקודת היסוד). ממוצע ראשי התיבות של אהבה-יראה-תשובה הוא 137 – קבלה, שהיא עיקר התשובה מן התורה, כנ"ל בפנים.

עג ישעיה מא, ח.

עד בראשית לא, מב.

עה אהבה היא בעיקר יחס של אב לבן, יראה היא יחס של עבד לאדון או למלך והתשובה מתוארת כנביאים כתשובה של אשה לבעלה, ואם כן יש כאן סדר של אבינו-מלכנו-דודנו (ראה מאמר "אבינו, מלכנו, דודנו" בספר **אני לדודי ודודי לי** ובכ"ד), ודוק.

עו ספרי ואתחנן סוף פסקא ז.

עז תו"א ח, א ובריבוי מקומות.

עח הענין הורחב עוד – בסוד שלש האהבות – בשיעור ליל ב' דר"ה פ"ג.

עט ע"פ בראשית רבה עו, א.

פ ישעיה כט, כב. ראה תניא פל"ה ופמ"ה.

פא וראה **לב לדעת** ב"פרק בעבודת ה" אודות עומק הסוד של חרטה על העבר וקבלה על העתיד לפי החסידות.

פב תהלים קה, י (וראה גם שם פא, ה).

פג במדבר יט, ב.

פד **חרטה** עולה ו"פ¹ ו"כ² ו"קבלה עולה 137 – צמד מספרים חשוב, כידוע – וביחד הם עולים גם **בן רבקה** (אם **יעקב**), **שטן** (שרו של עשו, שבמאבק עמו זכה **יעקב** בשם **ישראל**) ו"פכים קטנים" (שבחזרה עליה נתקל **יעקב** בשרו של עשו), כידוע אצלנו (ראה גם שיעור י' כסלו ע"ב, ובכ"ד).

פה שלש המדות העיקריות של התפארת (לפי מה שהתחדש כאן) – אמונה-תשובה-יראה – הן בסוד חב"ד לתפארת (כאשר עיקר הארת החב"ד הוא דווקא בתפארת): אמונה מצד החכמה, כמבואר בתניא פ"ט; תשובה מצד הבינה, כפשוטו (ונזכר גם בפנים); רחמים מצד הדעת (ראה ברכות לג, א ובספר **הנפש** תחלת פ"ו).

פו ראה קהלת יעקב ערך 'תורה'.

פז ליהודי יש צמאון טבעי לתורה – "אהבה שאינה תלויה בדבר" לתורה – אך לא תמיד הוא מודע לכך שצמאון הוא לתורה, ועל כן הנביא צריך להביא זאת למודע ולומר לו "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נה, א וראה תניא פ"מ). בהמשך להקבלה בהערה עה (לאבינו-מלכנו-דודנו), רגש התורה הוא בעיקר לעצמנו, שהרי שרש נשמת כל יהודי הוא באות שלו בתורה (**ישראל** ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה", כנודע). בהמשך להקבלה בהערה פה (לחכמה-בינה-דעת), רגש של תורה שייך לחכמה ("אורייתא מחכמה נפקת") בעוד האמונה היא בסוד פנימיות אבא, ודוק.

לעינינו, ששתי המדות הללו השייכות לתפארת, **אמונה וְתורה**, עולות ביחד **תשובה!**

הַלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לַדֶּרֶךְ

- ◆ בסדר הרגיל קודמת היראה לאהבה – "בת [יראה] תחלה סימן יפה לבנים [אהבה]".
- ◆ אצל בעלי תשובה מצויה קדימת האהבה ליראה.
- ◆ "אהבה רבה" היא ממוצע בין "אהבת עולם" ל"אהבה בתענוגים".
- ◆ באהבה המסותרת בלב כל ישראל טמונה עוצמה של מסירות נפש ולכן התעוררות שלה – על ידי הזכרות בה' ובאהבה אליו – מעורר אהבה עצומה עד כלות הנפש.
- ◆ זכרון דברים של אהבת ה' הוא ממוצע בין עבודת התבוננות מלמטה לבין מתנה אלקית מלמעלה.
- ◆ כאשר "אהבת עולם" נובעת מהתבוננות בכך ש"כולא קמיה כלא חשיב" היא יכולה להגיע עד כלות הנפש.
- ◆ התבוננות רבי אלעזר בן דורדייא היתה שיש לפנות לה' בלבד משום שמלבדו אין שום קיום יציב במציאות – "כולא קמיה כלא חשיב".
- ◆ רבי אלעזר בן דורדייא מנסה לקבל תמיכה משרשי הנשמות הגדולים בכל הדורות – אך מתברר לו שאין הדבר תלוי אלא בו, ועליו להגיע לעצם נשמתו שלו.
- ◆ "רשע ובעל עבירות" הוא המכור לפגם הברית.
- ◆ התמכרות לתאוה הופכת אותה גם למינות – כפירה בבחירה החפשית ובאפשרות התשובה.
- ◆ התמכרות לתאוה יכולה להופיע גם אצל אדם טוב לבריות, לומד תורה ומקיים מצוות.
- ◆ בספר התניא התשובה היא בעיקר על פגם הברית.
- ◆ את הקרי מתקנים בתודעה גוברת והולכת להשגחת ה'.
- ◆ תשובה היא תמיד "הוראת שעה" – הוראה לפנות לשעות אל ה'.
- ◆ יציאת הנשמה בפועל – אצל רבי אלעזר בן דורדייא – נובעת מרגש של תשובה.
- ◆ תשובה אינה רק פועל יוצא של אהבה או של יראה – היא רגש רב-עוצמה בפני עצמו.
- ◆ התשובה והאהבה יוצרים תרכובת חדשה – רגש של תשובה.
- ◆ רגש של תשובה הוא גילוי הבינה-התשובה בתפארת שבלב – "ולבבו יבין ושב ורפא לו".
- ◆ אברהם-יצחק-יעקב (חסד-גבורה-תפארת) הם אהבה-יראה-תשובה.
- ◆ התשובה – בחרטה על העבר וקבלה לעתיד – מעלה את יעקב למדרגת ישראל.
- ◆ התפארת היא אמונה-תשובה-רחמים (בסוד גילוי חב"ד בתפארת).

שיעור

שיעור לגרעין תל-אביב

לבנות יחס חדש

קיצור מהלך השיעור

בליל שבת נצבים, הכנה אחרונה לפני ראש השנה, מסר הרב שיעור לקהילת "אור הצפון" בתל-אביב – גרעין משפחות של תלמידי הרב בתל אביב (מוזמנים להצטרף!) עם בני ובנות הקהילה שהצטרפו אליהן. אחרי הקדמה קצרה ומתוקה על **היחס הנכון לזמן**, חוזר הרב על **הרמז העיקרי** שלימד לשנת **תשפ"ג** ומגלה רמז חדש ומיוחד – המבוסס על כוונות האריז"ל לתפלת העמידה – המלמד כי בשנה שכבר נכנסנו אליה יש כח מיוחד של **התבגרות** ובניה חדשה של **חסי-אנוש** (בפרט בתחום הזוגי). שיעור בסגנון מיוחד, עם **ניחוח תל-אביבי**.

לייקר את הזמן

שבת שלום. אנחנו נמצאים בשבת האחרונה של השנה – צריך לעשות 'סיום' על השנה, מתוך ענג, וגם להתכונן לקבל בשמחה את השנה הבאה.

בדרך כלל בשבת-מברכין, השבת שלפני ראש חודש, אנחנו מברכים את החדש. בשבת שלפני ראש השנה אנחנו לא מברכים את החדש, אבל כתוב^א שהקב"ה מברך את החדש – ומכח זה שהוא מברך את חדש תשרי אנחנו מברכים את שאר החדשים בשנה. לברך את החדש זה גם

לקדש את הזמן, להבין את היוקרה של הזמן. פנימי הוא אחד שמייקר את הזמן^ב. בגשמיות אומרים 'טיים איז מאני' – אבל 'טיים' הוא הרבה יותר מ'מאני', בכל רגע אפשר לקנות עולם ומלואו, "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא"^ג.

"יום אחד" – "מקום אחד" – "בשר אחד"

נוהגים לקראת שנה חדשה להתבונן בתוכן של השנה, לעשות רמזים של השנה החדשה. רמז הוא לא סתם – רמז מעיד על תוכן, צריך

ב שיחת א' דחה"ש הש"ת סעיף ב (עמ' קטז במהדורת לשה"ק).

ג אבות פ"ד מי"ז.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. שבת נצבים, כ"ח אלול פ"ב – כפ"ח.

א ראה (בכל הבא לקמן) לוח "היום יום" כ"ה אלול.

בגשמיות אומרים

'טיים איז מאני'
– אבל 'טיים'
הוא הרבה יותר
מ'מאני', בכל רגע
אפשר לקנות
עולם ומלואו

ודבק באשתו והיו לבשר אחד"^ד – ה"בשר" הוא מושג של נפש. כשאומרים "נפש" אין הכוונה רק לנשמה, אלא הנשמה כפי שהיא בתוך גוף, כמו ב"יצאי ירך יעקב שבעים נפש"^ט – הרכבה של נשמה וגוף. ב"בשר אחד" זה אפילו לא אחדות של נשמה

וגוף, אלא של שני אנשים שמרכיבים "אחד". יש שני פירושים ב"בשר אחד" – לפי רש"י האיש והאשה נעשים בשר אחד בוולד שלהם ולפי האבן עזרא ה"בשר אחד" הוא בעצם החיבור, עוד לפני הלידה והעיבור.

והרמז: "יום אחד" – "מקום אחד" – "בשר אחד" עולה תשפ"ג, השנה הבאה עלינו לטובה. כלומר, בשנה הקרובה ה' נותן לנו כח לגלות את ה"אחד", את האחדות, בתוך כל הממדים של המציאות. בעצם, לגלות את האחדות זה לגלות את ה' – לגלות את "הוי' אחד" בתוך כל העולם.

מושכל-חורגש-מוטבע

כעת נאמר רמז חדש, שעוד לא אמרנו. אבל לפני כן נקדים:

דברנו על עשר הספירות שמרכיבות פרצוף שלם, קומה שלמה. בתוך עשר הספירות יש כל מיני חלוקות פנימיות לקבוצות של ספירות. אנחנו כעת בכפר חב"ד – מה זה חב"ד? [חכמה-בינה-דעת]. נכון, חב"ד זו קבוצה אחת הומוגנית, שלישייה של ספירות שהולכת ביחד. באותו אופן, הספירות מתחלקות לשלש שלישיות, שנקראות מושכל-חורגש-מוטבע.

נתחיל מלמטה: המוטבע הוא דפוסי ההתנהגות, או האינסטינקטים, שהאדם פועל איתם במציאות. הוא כולל את שלש הספירות נצח-הוד-יסוד. המורגש כולל את המידות

להתבונן בו, יש בו עבודה שבלב וגם מעשה בפועל. אנחנו לקראת שנת ה'תשפ"ג – 5783 לבריאת העולם – אבל נוהגים בדרך כלל להסיר את ה"ה אלפים ולעשות את הרמז לפרט-קטן, תשפ"ג. יש רמז אחד שכבר אמרנו באריכות¹, שקשור לאחת

התופעות הכי יפות בתורה: במעשה בראשית כתוב שלש פעמים "אחד", בכל שלשת הממדים של המציאות. מה אמרתי כרגע? בספר יצירה מוסבר שהמציאות מתחלקת לשלשה ממדים – מקום (שמכיל בעצמו שלשה ממדים, אבל הכל בכללות שייך לאותו ממד), זמן, והחידוש הוא ממד הנפש – כל דבר במציאות מתחלק לטוב או רע. אנחנו קוראים בפרשת השבוע "החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים"². יש לנו בחירה – כמה שה' יודע הכל מראש, ומתכנן הכל, אחד היסודות של כל התורה הוא שיש לאדם בחירה חפשית. האדם נצב בכל רגע בפרשת דרכים, יכול לבחור בין טוב לרע – ללכת לקצה הזה או לקצה הזה. הקצוות נקראים בספר יצירה עומקים – האדם יכול להעמיק לכיוון טוב או לכיוון הרע, והוא צריך לבחור בטוב. בכל אופן, כל המציאות מורכבת משלשה ממדים, עולם-שנה-נפש בלשון ספר יצירה.

ביום הראשון של מעשה בראשית כתוב "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"³ – "יום" הוא מושג מובהק של זמן. אחר כך, ביום השלישי של מעשה בראשית, בבריאה שהיא השלמה של היום השני, כתוב "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן"⁴ – "מקום" בפירושו. שוב ביום הששי של מעשה בראשית, בבריאת האדם, כתוב "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו

ד החל משיעור ה' אלול תשפ"ב (נדפס בגליון ר"ה השתא).

ה דברים ל, יט.

ו בראשית א, ה.

ז שם פסוק ט.

ח שם ב, כד.

ט שמות א, ה.

י מאמר "מאה קשיטה" (לרמ"ע מפאנו) סימן לו. וראה פירוש הראב"ד לספר יצירה פ"ה מ"א.

בספירות, שכולל את הכתר ואת הספירות נצח והוד. אנחנו יודעים^{טז} שהכתר, העל-מודע, מתבטא דווקא בספירות נצח והוד, באינסטינקטים, בדפוסי הפעילות למעשה. היחידה הזו – **כתר-נצח-הוד** – גם שוה בגימטריא **תשפ"ג**!

שנה של התבגרות

מה הסוד של שלישית הספירות הזו? אצל האריז"ל^{יז} יש סוד של המשכת נה"י חדשים מהכתר. במושגים של קבלה, כשהאדם נאצל יש בו שש נקודות – שש ספירות, חג"ת ונה"י, מורגש-מוטבע. לא שאין לו חב"ד בכלל, כי יש התכללות, אבל השכל שיש לו הוא לא שכל אמתי – זהו לא שכל שמנחה את הרגש, אלא שכל שעובד אצל הרגש. יש לאדם איזה רגש, איזו תאוה, והשכל משמש אותו ועוזר לו להשיג את מה שהוא רוצה. שכל כזה יש גם לבהמה, שיודעת איך להשיג את מה שהיא רוצה. אבל שכל אמתי, שמנחה את הרגש, מקבלים רק בגיל מאוחר יותר, בשלב מסוים האדם מתבגר. אנחנו יודעים שגיל ההתבגרות הוא גיל לא פשוט, צריך לעבור אותו בשלום... בכל אופן, ההתבגרות לא חייבת להיות בגיל ההתבגרות – יש אנשים שמתבגרים בשלב יותר מאוחר. מה קורה כשמתבגרים? החג"ת עולים להיות חב"ד והנה"י עולים להיות חג"ת. מה הכוונה? אחד ההסברים^{יח} לסדר של מושכל-מורגש-מוטבע הוא שלישית מושגים נוספת – טוב-ערב-מועיל^{יט}. בכל אחת מהקומות בנפש יש הרגשה-הערכה של המציאות לפי מדד אחר – המוטבע, שאין בו עומק שכלי או רגשי אמתיים, מודד דברים לפי התועלת שלהם (כך הוא מבין אותם, לאור זאת הוא בונה את היחס-הרגש

העיקרות של הלב, חסד-גבורה-תפארת, שברגש הפנימי הן אהבה-יראה-דחמים. זו יחידה שהולכת יחד, שלשת האבות – אברהם-יצחק-יעקב^כ. המושכל, כמו שאמרנו, הוא הכוחות של השכל, המוחין, חכמה-בינה-דעת.

הסדר הנכון שההשכל מנחה את הרגש, החב"ד מכוונים את החג"ת. זה לא אומר שהשכל יותר חשוב, בהחלט יתכן שהרגש יותר חשוב – אבל הוא צריך לקבל הנחיה. כמו שיש מורה ותלמיד, הרבה פעמים התלמיד חשוב יותר מהמורה – אבל זה המורה וזה התלמיד והתלמיד צריך לקבל הנחיה מהמורה. אחר כך, המוטבע צריך להוציא לפועל את מה שהוא מקבל מהרגש שמונחה על ידי השכל. זהו הסדר של **מלך** – **מח-לב-כבד**^{כא}, "מח שליט על הלב"^{כב} והלב שליט על הכבד, שהוא המוציא לפועל של כל מה שיש בשכל וברגש.

תשפ"ג: כתר-נצח-הוד

אחרי החלוקה הזו, יש גם חלוקות מורכבות יותר.

לדוגמה, כתוב ש"האבות הן הן המרכבה"^{כג}, שהם כנגד הספירות חסד-גבורה-תפארת, אבל למרכבה יש גם רגל רביעית – דוד המלך, השייך לספירת המלכות. לפני דוד המלך, בחמשה חומשי תורה, הרגל הרביעית שכנגד המלכות היא רחל אמנו. מה פירוש מרכבה? מי שבטל לגמרי לקב"ה, כמו מרכבה לגבי הרוכב שלה – אלה נשמות מיוחדות, נשמות דאצילות. זו כבר יחידה של ארבע ספירות של המרכבה. יש "מעשה בראשית", אבל הסוד העמוק יותר הוא "מעשה מרכבה"^{כד}.

יש עוד יחידה שמדברים עליה, מן 'משולש'

טז ראה **הנפש** פרקים יא-יב.
יז ראה לדוגמה ע"ח שכ"ג (מוחין דצלם) בכ"מ. ראה גם לקמן הערה כד.
יח ראה **שערי אהבה ורצון** בביאור א למאמר "פרצוף הדעת".
יט ראה מהרש"א בסיום תענית ובכ"ד.

יא זהר ח"ג קעט, ב; שער הגלגלים סוף הקדמה לא. ובכ"מ.
יב ספר הלקוטים סוף ויחי ע"פ זהר ח"ג רכד, א. ובכ"מ.
יג זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.
יד בראשית רבה מז, ח; שם פכ, ז; זח"ג כח, ב.
טו ראה חגיגה פ"ב מ"א.

בהשפעה ישירה מהכתר, מהעל-מודע. סתם כתר הוא הרצון^{כג}, וכשמתבגרים צריך להמשיך מהכתר נצח והוד חדשים, בניה חדשה של יחסי אנוש טבעיים.

"אל עליון" ונמל חסדים טובים"

את הסודות של הארזיז"ל הוא מסביר בתוך הכוונות. הברכה הראשונה של תפלת העמידה היא זהה בכל התפלות – בשחרית, מנחה וערבית, בתפלות שבת וגם בתפלות של ראש השנה – ברכת "מגן אברהם". את הסוד של המשכת הנה"י החדשים הארזיז"ל מסביר בכוונה של הברכה הזו^{כד}:

הברכה מתחילה "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" (כמו שלמדנו^{כה}, "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" עולה בגימטריא **תשפ"ב**, השנה שאנחנו מסיימים). אברהם, יצחק ויעקב הם החג"ת, כמו שהזכרנו, אבל כאן מדובר ב"אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב" – המדרגות שהם מקבלים מהם, הספירות חב"ד. זו דוגמה של התעלות החג"ת לחב"ד. יש את שלשת האבות והקב"ה מתגלה לכל אחד מהם לפי שרש נשמתו, "כל חדא וחדא לפום שיעורא דיליה, לפום מה דמשער בליביה"^{כו}. ה' הוא אין סוף, אין בו שום שיעור ושום ציור, והגדרות הן לפי מי שהוא שורה עליו.

אחר כך כתוב "האל הגדול, הגבור והנורא" – כנגד הספירות חסד-גבורה-תפארת, המדות של האבות עצמם.

כג ראה זהר ח"ג קכט, א ובכ"ד. רצון לשון ריצה ברגלים – הכתר הוא סוד הגלגלת שמעל המוחין, והיא מתחלקת: נבקעת (סוד "בקע לגלגלת") לשני חצאים – רגל-רגל – בהם רצים-מתגלגלים על הארץ (הביאה אל הארץ היא הביאה אל הטבע היהודי הטוב), ודוק. כד שער הכוונות דרושי העמידה דרוש ד; פע"ח שער העמידה פ"ד.

כה החל משיעור ה' אלול תשפ"א (נדפס בגליון ר"ה תשפ"ב).

כו ראה זהר ח"א קג, ב.

הקב"ה מתגלה
לכל אחד מהם
לפי שרש נשמתו,
"כל חדא וחדא
לפום שיעורא
דיליה, לפום מה
דמשער בליביה"

כלפיהם ומתנהג בפועל בהתאם); המורגש, שמתמקד בחוויה, מודד דברים לפי כמה שהם ערבים-טעימים לו; המושכל, שמסוגל להגיע להפשטה וראיה אובייקטיבית, מסוגל להבחין בין טוב ורע מוסריים ולבחון כל דבר לפיהם. אצל הילד יש התייחסות

רק למועיל ולערב, בגשמיות, והוא מתנהל לפיהם. כשהוא מתבגר אזי "לפי שכלו יהלל איש"^{כז} – גם השכל המופשט נעשה לו טוב וערב, המשיכה הרגשית שלו מכוונת באמת על ידי השכל, כך שהחג"ת (המורגש-הערב) עלה לחב"ד (המושכל-הטוב). גם היחס למועיל נעשה שונה – הוא מרגיש ערבות וחביבות במה שמייעל את העשייה (ולא רק בוחר להתנהל טכנית לפיו), מה שמתבטא בתאוות-הקדמה (המורגשת היום מאד ביחס לטכנולוגיה).

אז נוצר חלל במקום שהיה הנה"י, וצריך נה"י חדשים. מגיע שלב שבו האדם צריך כליות חדשות. הספירות נצח והוד הן הרגליים, אבל הן מתחילות מהכליות – "כליות יועצות"^{כח} איך להשפיע לזולת בצורה הכי טובה^{כט}. עד כה האדם היה ממוקד בעיקר בעצמו והנה"י היה התמקדות במה שמועיל לו, וכעת הוא מוכן להשפיע לזולת – רק שעליו עוד ללמוד איך לעשות זאת בצורה הכי טובה ויעילה. הכליות נותנות את היציבות גם לרגלים, ללכת כמו שצריך על פני השטח, במציאות. הביטוי של ההתבגרות הוא שאדם יכול להתחתן – נצח והוד הם היחס שבונים לזולת בכלל ולבן-הזוג בפרט. נצח והוד הם איך להגיב נכון ואיך להתייחס – זה צריך להיות אינסטינקט, משהו שמרגישים אותו בבטן באופן טבעי, לא הנחיה של השכל. הנצח וההוד המתוקנים נמשכים

כז משלי יב, ח.

כח ברכות סא, א. וראה תקו"ז תקון מח (פה, א); תניא, אגה"ק טו.

כט ראה בראשית רבה צה, ג.

הקבלות השלישיות

כעת כבר יש לנו שתי שלישיות ששייכות לשנה החדשה – **"יום אחד"** – **מקום אחד** – **בשר אחד** וגם **כתר־נצח־הוד**. האם אפשר להקביל אותן?

נצח הוא מושג מובהק של זמן. על הפסוק "לך הוי' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד וגו'"^ל דורשים חז"ל "והנצח' זו ירושלים"^{לד} – כשאומרים שירושלים היא עיר הנצח הכוונה לעולמי עד, נצחיות בזמן. לכן אפשר להקביל את "יום אחד", ההמשכה של האחדות בזמן, לספירת הנצח. נצח הוא גם לשון נצחון – כשיודעים שיש נצחיות מקבלים כח לנצח את כל האויבים, להתגבר על כל המניעות והעיכובים, יודעים שבסוף ננצח.

להוד יש שייכות למקום – "הוד והדר לפניו עז וחדוה במקמו"^{לח}. על ההוד דורשים חז"ל "וההוד' זה בית המקדש" – צריך להבין את היחס בין ירושלים לבית המקדש. [אומרים 'הוד מלכותו']. בשלמה המלך, שבנה את בית המקדש, כתוב "ויתן עליו הוד מלכות"^{לט} – הוד מלכות הוא ההארה שעל המלך, ה'מקום' שבו הוא נמצא. בית המקדש הוא המקום של השראת השכינה.

בתוך בית המקדש יש את קדש הקדשים. לא כולם יודעים, אבל קדש הקדשים נקרא גם "חדר המטות"^מ. כמו בבית חדר ההורים, חדר המטות. למה? בקדש הקדשים שורה השכינה, ואיפה היא שורה? בין הכרובים^{מא}, שהם כמו איש ואשה – האיש הוא הקב"ה והאשה היא כנסת ישראל. כלומר, קדש הקדשים, בתוך בית המקדש, הוא המקום בו מתגלה ה"והיו לבשר

ההמשך הוא "אל עליון גומל חסדים טובים" – כאן האריז"ל מסביר שזו המשכה חדשה מהכתה, "אל עליון", והיא ממשיכה "חסדים טובים". כעת נאמר באותיות של קבלה, בלי להסביר יותר מדי: כל המדות מחסד עד הוד הן חסדים, ו"חסדים טובים" רומז לנצח והוד. למה? "טובים" פירושו מאירים^{מב} (כמו "האור כי טוב"^{מג}) – דווקא החסדים של הנצח וההוד מאירים־משפיעים לזולת בפועל. האריז"ל מסביר ש"טובים" רומז לנוקבא, בסוד "חסדי דוד הנאמנים"^{מכ} (חסדים של השפעה, "ויהי דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו"^{מז}) – "מצא אשה מצא טוב"^{מח} ו**אשה** עולה היהלום של **טוב** (פעמיים משולש **טוב**). כמו שהאיש נאצל עם שש נקודות־ספירות האשה נאצלה כנקודה אחת^{מט} והיא צריכה להתפתח ולגדול. בסופו של דבר, האשה גדלה יותר מהאיש – הקב"ה אומר לאברהם אבינו, היהודי הראשון, "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה"^{נא} ולעתיד לבוא "אשת חיל עטרת בעלה"^{נב}. כל התהליך של ההיסטוריה, של התפתחות התרבות, הוא העליה של האשה – כמו שרואים היום חזק. בכל אופן, ברגע שאצל האיש נבנים הנצח וההוד, היחס הנכון אל האשה, אצלה נבנים המוחין, חכמה ובינה – זהו הסוד של "גומל חסדים טובים".

לפי הגימטריא שאמרנו כעת, יש בשנת **תשפ"ג** כח מיוחד להתבגרות ולהמשכה של הספירות **נצח** ו**הוד** מה**כתר** – כחות של התייחסות לזולת ושל השפעה באופן הנכון^{נא}.

כז ראה לקו"ת מטות פב, א; שה"ש יז, ג ועוד.

כח בראשית א, ד.

כט ישעיה נה, ג.

ל שמואל"ב ח, טו (וראה גם ה"א יח, ד).

לא משלי יח, כב.

לב ראה לדוגמה ע"ח ש"ג פ"ג. ובריובי מקומות.

לג בראשית כא, יב.

לד משלי יב, ד.

לה ראה גם במדור מענות ותשובות בגליון זה.

לו דברי הימים א כט, יא.

לז ברכות נח, א.

לח דברי הימים א טז, כז.

לט שם כט, כה.

מ מלכים"ב יא, ב. ובכ"מ.

מא ורמז נאה: "חדר המטות" עולה "שנים קרבים" (שמות כה, יח) העולה גם משפיע־מקבל – יחוד קוב"ה ושכינתיה בקדש הקדשים.

אחד" וקדש הקדשים (כתר, הקדש, שמעל החכמה והבינה, הקדשים^{מג}) הוא יחסית "בשר אחד".

עד כאן הרמז החדש. שתהיה שנה טובה ומתוקה – שנה של המשכת נצח והוד חדשים מהכתר, שנה שכולנו נהיה משפיעים, קודם כל על עצמנו וגם על הזולת!

מג ראה פירוש הרמ"ז לזוהר במדבר עמ' 251; שעת רצון על זוהר ח"ב קמ"ב, ב; נה"ש יב, א.

אחד" – האחדות בין האיש והאשה, הקב"ה וכנס"י.

בעצם, יוצא שכל המושגים כאן הם מושגים של מקום^{מב} – ירושלים, שבתוכה בית המקדש, שבתוכו קדש הקדשים – אבל לכל אחד יש את היחוד שלו. ירושלים (נצח) היא יחסית "יום אחד", בית המקדש (הוד) הוא יחסית "מקום

מב וכפי שנתבאר בח"ב של שיעור ה' אלו (שטרם נדפס) שבמובן מסוים ה"מקום" – שהוא גם כינוי לה' יתברך – כולל הכל.

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ◆ ברכת חדש תשרי של ה' נותנת לנו כח לברך את כל החדשים – לייקר כל רגע של השנה.
- ◆ בגשמיות 'טיים איז מאני', אבל ברוחניות הזמן שווה הרבה יותר – בכל רגע ניתן לקנות עולם ומלואו.
- ◆ בכל רגע האדם ניצב בפרשת דרכים ועליו לבחור בין טוב לרע.
- ◆ בשנת תשפ"ג יש כח לגלות את האחדות בכל ממדי המציאות – עולם־שנה־נפש.
- ◆ השכל צריך להנחות את הרגש וכוחות המוטבע לבצע הנחיות השכל והרגש.
- ◆ לעתים הרגש חשוב מהשכל – אך הוא עדיין זקוק להנחיית השכל.
- ◆ לפני ההתבגרות השכל הוא משרת־הרגש – מלמד איך להשיג תאוות.
- ◆ שכל אמתי הוא רק שכל שמנחה את הרגש.
- ◆ התבגרות יכולה להתרחש בשלבים שונים בחיים – לא רק בגיל ההתבגרות.
- ◆ התבגרות היא עלית המורגש למושכל, דהיינו מעבר מהערכת המציאות לפי מדד ה"ערב" למדד ה"טוב", ועלית המוטבע למורגש, דהיינו מציאת טעם מיוחד ב"מועיל".
- ◆ כשהאדם מתבגר הוא משתחרר מהתמקדות בעצמו ובמועיל לו ומוכן להשפיע לזולת – ועליו לאמץ לעצמו דפוסי התנהגות ואינסטינקטים של השפעה לזולת בכי־טוב – ואז הוא מוכן להתחתן.
- ◆ התבגרות היא המשכת נה"י חדשים מהכתר: היחס הנכון והטוב לזולת צריך להגיע מהעל־מודע – להתנהל 'מהבטן', בלי להזדקק להנחה תמידית של השכל.
- ◆ עם בנין היחס הנכון של האיש לאשה – גם האשה נבנית ומשתכללת.
- ◆ תכלית גדילת האשה היא עלייתה למעלה מהאיש – זו המגמה הפנימית של כל ההיסטוריה האנושית.
- ◆ כתר־נצח־הוד הם בסוד נפש־שנה־עולם.
- ◆ בשנת תשפ"ג יש כח להמשיך נצח והוד חדשים מהכתר – להפוך להיות משפיעים!

קדושת לוי

פרשת וילך

יורד לפני התבה

היינו שהתפלה שגורה בפיו, "אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל"^ג – התפלה 'נדברת' בפיו, הדבור מופיע בפיו בדרך ממילא, "אז נדברו" (ובביטוי החסידי באידיש: עס רעדט זיך פון זיך אליין, זה 'מתדבר' מעצמו). כאשר התפלה 'זורמת' בדרך כזו, "עד מהרה ירוץ דברו", תבות התפלה באות ומזדמנות ונרתמות מאליהן בפי הצדיק המתפלל – הרי שהוא "עובר לפני התיבה", מעל תבות התפלה, ואז ודאי נמשך ממדרגת "ויעבר" של מדות הרכמים שאינן חוזרות ריקם, וודאי התפלה מתקבלת. שרש "ויעבר" הוא אצל אברהם אבינו, "אברם העברי", "ויעבר אברם בארץ" – אברהם עובד ה' בחסד ואהבה, ו"לית פולחנא כפולחנא דרחימותא" וכך תפלתו נובעת מלבו ושגורה בפיו.

אך הצדיק שאינו גמור צריך לדבק עצמו בתבות התפלה, היינו שעליו לכוון היטב מה שמוציא מפיו, ואין תפלתו שגורה בפיו בדרך ממילא. עבודת הצדיק שאינו גמור, היורד לפני התבה, היא לקיים בעצמו "ממעמקים קראתיך ה'",^ד לעמוד במקום נמוך ולהתפלל^ה, דהיינו להיות תמיד במודעות של שפלות עצמית, מתוך "וחטאתי נגדי תמיד",^ו מדת דוד המלך, בחינת נוקבא ומקבל, מדת המלכות דלית לה מגרמה כלום (תחושה קיומית של שפלות, 'ריקנות'), כאשר גם לאחר התפלה אינו בטוח שתפלתו התקבלה.

על תפלת הצדיק הגמור נאמר "אין עומדין

וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל.^א

מפרש הקדושת לוי: הצדיק הגדול נמצא למעלה מתבות התפלה, ולכן נקרא "עובר לפני התבה", מנהיג את תבות התפלה ומשפיע בהן. עובר פירושו מקדים, בחינת מקיף מלמעלה, ומשרש "ויעבר הוי' על פניו" שנאמר בי"ג מדות הרכמים. אך יש צדיק בדרגה נמוכה יחסית, הנקרא "יורד לפני התבה", למטה מתבות התפלה ("יורד" לפניו), תבות התפלה מנהיגות אותו, הוא בבחינת מקבל ועליו לדבק עצמו בתבות התפלה.

משה רבינו בבחינתו העליונה היה "עובר לפני התבה", אך לפני פטירתו נעשה "יורד לפני התבה" ולכן כתוב "וילך משה וידבר", משה צריך ללכת-לעלות אל הדבור.

צדיק גמור הוא במדרגת מוחין דאבא, משפיע, וצדיק שאינו גמור הוא במדרגת מוחין דאמא, מקבל. משה בדרגתו הגבוהה הוא משפיע, "בעלה דמטרוניתא", בחינת חכמה-דאבא, "ונחנו מה". אך לפני מותו "נסתתמו ממנו מעינות החכמה"^ב, וירד ממדרגת חכמה להיות בחינת הצדיק המקבל.

תפלה שגורה ותפלה מכוונת

מה שהצדיק הגמור מנהיג את תבות התפלה

ג ברכות פ"ה מ"ה. ופירש רש"י, ברכות לד, ב "אם שגורה, אם סדורה תפלתי בפי במרוצה ואיני נכשל ותחנתי נובעת מלבי אל פי כל מה שאני חפץ להאריך בתחנונים". וראה קדושת לוי תחילת פרשת ואתחנן.

ד תהלים קל, א.
ה ברכות י, ב.
ו תהלים נא, ה.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב י"א אייר תשפ"ב.
א דברים לא, א.
ב לקו"ת פרשת מסעי צב, ג.

מתלהבת כשלהבת העולה מאליה¹. לפי זה, מתאים להקביל את שתי הבחינות הנ"ל לצדיק ובינוני במושגי ספר התניא, הצדיק-המשפיע נופל מדרגתו להיות בינוני-מקבל, ודוק.

אכן, דווקא כאשר משה נעשה בבחינת "יורד לפני התבה" מתגלה בו מדת המלכות ה'משיחית', רד לשון מלכות ושלטון, "ורדו בדגת הים", "יורד מים עד ים". משה "גואל ראשון הוא גואל אחרון"², ובירידתו מתגלה בו בחינת משיח בן דוד, דוד המלך שמדתו היא השפלות, "והייתי שפל בעיני".

זה וכה

ממשיך הקדושת לוי: כל הנביאים התנבאו ב"כה", אספקלריא שאינה מאירה, ורק משה רבינו התנבא ב"זה הדבר"³, אספקלריא המאירה. אך בשירת האזינו יורד משה מנבואת "זה" לנבואת "כה", בדרך התלבשות, משל וחידה. אך באמת, גם כעת נותר רושם מדרגתו הנעלית של משה, "זה", יחוד של "זה-כה". במערכת "השתלשלות-התלבשות-השראה": נבואת "כה" היא בדרך התלבשות, כדברי הקדושת לוי, ואילו נבואת "זה" היא בדרך השראה, דרגת הגילוי של מורנו הבעל שם טוב ודרך החסידות בכלל, תורת משיח. לכך יש להוסיף את תורת הנגלה, שבכללות היא בחינת השתלשלות (וכדברי הקדושת לוי בפרשת כי תבוא ש"דברי התורה" הם למטה משמיעת קול ה' במעמד הר סיני). ורמז: **האזינו** ועוד **התלבשות = תורה תורה** (ממוצע), תורה שבכתב ותורה שבעל פה, תורה שבכתב שייך יותר לדרגתו העצמית של משה, "זכרו תורת משה עבדי", ותורה שבעל פה היינו בחינת מקבל, ירידת משה מדרגתו העצמית.

להתפלל אלא מתוך שמחה של מצוה⁴, ועל תפלת הצדיק שאינו גמור נאמר "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש"⁵, הכנעה ושפלות.

ובסוד ה"חשמל", "עתים חשות עתים ממללות"⁶: התפלה של היורד לפני התיבה בהכנעה ושפלות היא בחינת חש-שתיקה (המתפלל מתאמץ לומר משהו על רקע שתיקתו והכנעתו), והתפלה השגורה בפי הצדיק הגמור היא בחינת מל-דבור.

ירידת משה

עיקר הירידה של משה רבינו היא בעקבות חטא העגל, "לך רד כי שחת עמך", "רד מגדולתך"⁷. בכך מזדהה משה עם ישראל החוטאים בעגל, ומקיים "וחטאתי נגדי תמיד", שהרי חטא העגל עומד תמיד לפרעון, "וביום פקדי ופקדתי"⁸. משה היה תחילה בדרגת צדיק גמור, וכעת הוא זוכה להיות גם בעל תשובה (ונמצא שהירידה היא תכלית העליה), להיות "כל ימיו בתשובה", בעליה "מחיל אל חיל" תמיד, והוא צדיק שנעשה בעל תשובה ככתוב על המשיח שבא "לאתבא צדיקא בתיובתא". על שתי הבחינות של משה נאמר "משה משה", לא פסיק טעמא בגוייהו"⁹. גם כאשר משה-הצדיק יורד, הרי "שבע יפול צדיק וקם" דהיינו שאין זו נפילה אלא לגבי דרגתו הראשונה, אך "כי יפול לא יוטל [לגמרי]" אלא שלעת עתה הוא בדרגה נמוכה יחסית, ללא אהבה

ז ברכות לא, א.

ח ברכות פ"ה מ"א. וראה רבינו יונה ברכות כב, א מדפי הרי"ף.

ט חגיגה יג, ב.

י שמות לב, ד.

יא רש"י שם.

יב שמות לב, לד. ופירש רש"י "ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל".

יג לפי זהר ח"א קק, ב.

יד כמבואר כל זה בחינוך קטן' בספר תניא קדישא.

טו ראה שמות רבה ד, ב. זהר ח"א רנג, א.

טז רש"י במדבר ל, ב.

תשובה ציבורית

השונות וכו' – כל זה מקום של חולין גמורים, ללא קשר ליהדות. לכן אני יהודי בביתי ו'אזרח חילוני' ברשות הרבים... אך זו טעות גדולה! התורה לא עוסקת רק ברשות היחיד, בבית ובמטבח, או מפגשים בין אישיים. התורה היא עניין ציבורי מובהק, יש לה מה לומר על העם והארץ, מדינה ומלכות, חוק וממשל, חברה ואוצה, חוץ ובטחון. על הכל!

הכל תלוי בנו, האם אנחנו רוצים להביא את התורה למרחב הציבורי או סוגרים אותה בתוך הבית והקהילה המצומצמת. הגיע הזמן לרענן ולהרחיב את המושג של חזרה בתשובה: לא מספיק לדבר על תשובה פרטית, הרבה יהודים חוזרים למקורות, כל אחד בארבע אמותיו. יש לעלות קומה ולדבר על חזרה בתשובה ציבורית. כן, להתודות ולומר: אשמנו, בגדנו... הקמנו מדינה "ככל הגויים", ובקושי הזכרנו אותך, ריבוננו-של-עולם. סלח לנו כי חטאנו. הנה אנו רוצים, באמת ובלב שלם, לשוב אליך בכל התחומים והמרחבים ולהנהיג את רשות-הרבים לפי תורתך הקדושה. מי יוביל את המהפך הזה? פעמים רבות, למי שגדל בחברה הדתית הרגילה אין את העוז 'לצאת מהקופסה' ולשנות את התפיסה. אבל מי שעבר בעצמו את המהפך, מי שגדל בעולם החילוני והרגיש 'אזרח המדינה' (ואפילו 'אזרח העולם'), ולבסוף גילה את האור הגדול של התורה – הוא יוכל להנהיג את המהלך הבא, את המעבר מתשובה פרטית לתשובה ציבורית, לחבר את העולם הגדול עם בורא העולם ולייסד את המדינה בדרך התורה. זו הבשורה של דורנו, אפשר לומר מעין 'נבואה': **"בעלי התשובה ישתלטו על המדינה!"**. זו תהיה השתלטות שמחה מאין כמוה, שתסחף את כולם אחריה, לתשובה גדולה שתביא גאולה.

"וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ... וְשָׁבַתְּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ... וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצָךָ מִכָּל הָעַמִּים"^א. יש קשר הדוק בין תשובה לגאולה, כדברי הרמב"ם **"אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין"^ב – התשובה היא גם מצוה המוטלת עלינו, וגם הבטחה גמורה, **"ועמך כולם צדיקים" וודאי יעשו תשובה ויגאלו!****

רגילים לעסוק בצד הפרטי של התשובה, אחריות האדם באופן אישי על מעשיו, הכרתו בחטא ובחסרון וחזרה ללכת בדרך הישר. כך המושג "חזרה בתשובה" מתקשר היום בעיקר לאנשים שעשו שינוי ומהפך בחייהם, ממקום רחוק ומנוכר הגיעו לחיים מלאי יהדות, אמונה, תורה ומצוות. ברוך ה', אנחנו בדור של תשובה! לא רק יחידים, אלא תופעה רחבה, משפחות ואף קהילות שלמות של בעלי תשובה (עד שלחזור בתשובה נהפך למשהו מקובל ואופנתי, ממש In). האם התשובה היא גם עניין ציבורי? לכאורה נדמה שהמרחב הציבורי לא שייך לתחום "הדתי". התנהלות החברה, רשויות השלטון

נערך ע"י יוסף פלאי.

א דברים ל, א.ג.

ב הלכות תשובה פ"ז ה"ה. וראה סנהדרין צז, ב, מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע. והתבאר בספרים: **רוחו של משיח** עמ' עג. **בעתה אחישנה** פ"ב הערה ב. **מעין גנים** ויקרא עמ' קסט. **הזמן הפנימי** במאמר לשבת תשובה.

הסיפור החסידי

הרב הלל ליברמן הי"ד | עד מקום שכם

הרב הלל אליהו ליברמן נולד בניו יורק בשנת תשכ"ד, להוריו הרב זבולון זצ"ל והרבנית ברכה תבדל"א. בגיל עשרים עלה הרב הלל לארץ על מנת להשתקע בה, הגיע לישוב אלון מורה הסמוך לשכם והחל ללמוד בקבר יוסף, בישיבת 'עוד יוסף חי'. באלון מורה הכיר את רעייתו יעל תבדל"א, ושם נולדו שבעת ילדיהם: יהודית, יסכה, משה יאיר, חיה רחל, לאה, יוסף ואיילת-אהבים. בכל עיסוקיו, נשאר הרב הלל מחובר לקבר יוסף הצדיק. כאשר לא היה יכול להגיע אליו, היה מביט שוב ושוב מחלון ביתו לעבר הציון. הסכמי אוסלו וגם הפיגועים שבאו אחריהם זעזעו מאוד את ליבו, בעוד בשכם ובקבר יוסף האחיזה היהודית הלכה ונחלשה. בערב ראש השנה תשס"א החלו התפרעויות קשות בכל הארץ וקבר יוסף הותקף שוב ושוב בידי הערבים, וכל אלה הצטרפו לתמונה של חילול השם ששברה את לבו של הרב הלל. בליל שבת-תשובה, ח' בתשרי תשס"א, נטש זה"ל את קבר יוסף – הנקודה היהודית האחרונה בשכם – לידי האויב הערבי. באותה שבת לא יכל הרב הלל לעצום עין, למד תורה כל הלילה ובבוקר טבל במקוה. בדרך לבית הכנסת שמע על נטישת קבר יוסף, ובלי לומר מלה התחיל ללכת אל המקום שאהב. בדרך לקבר יוסף תפסוהו המחבלים, והוא נהרג על קידוש השם. חלק מתורתו יצא לאור בספר 'אהבת הארץ', והשיר שכתב על שכם וקבר יוסף מתנגן בגבעות השומרון.

נכנס למונית ושאל את עצמו, לאן? ירושלים, חברון, היכן מקומו? ואז אמר לעצמו: אני אנשה מה שסבא שלי עשה: "ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם, עד אלון מורה". את היישוב היהודי הסמוך לשכם, הכיר הלל כבר קודם כאשר שהה בארץ במסגרת שיתוף פעולה בין אקדמי. יותר מאשר למד, הוא טייל בארץ לאורכה ולרוחבה... כך הוא הגיע גם לאלון מורה וחש חיבור עמוק למקום."

בהשגחה פרטית, גם יעל שהתה שם אז. "התארחתי אצל חברה, שניסתה לשכנע אותי להשתקע ביישוב. האמת, לא היה קשה... הנוף, ההיסטוריה שלנו כעם... את יוצאת לחצר ומולך הרי גריזים ועיבל. כאן, לאן שלא מסתכלים, נמצא התנ"ך." גרתי תקופה ביישוב, ובינתיים

סיפרה רעייתו, יעל ליברמן: "אין לי אוויר, הנפש שלי כבר לא מכילה את הגלות", כתב הלל פעמים רבות לעצמו ולחבריו. מקור התסכול הגדול שלו, היה ההתלבטות בין כיבוד הורים ליישוב ארץ ישראל. ההורים רצו כמובן שילמד, יתחתן, ואולי בהמשך יעלה לארץ... אך בהלל בער הרצון לעשות זאת כאן ועכשיו. ממש ביום שבו סיים את התואר הראשון בישיבה יוניברסיטי, עלה על מטוס.

"את תעודת התואר תשלחו לי בדואר", ביקש מהוריו. "התעודה היחידה שאני רוצה עכשיו זו תעודת עולה...". כל עולה חדש זכאי לנהג מונית שייקח אותו משדה התעופה אל מחוז חפצו. הלל

נחוש: השיש צריך להיות מכוסה בחג. אני זוכרת את עצמי יושבת במונית, תינוקת קטנה בידי ומזוודות בבגאז', ובעלי מצפה מהר את השיש בנייר כסף...

הגענו לנוי יורק. חגגנו ביחד עם המשפחה של הלל את לילות הסדר, ואז, במוצאי החג השני, שמענו שהיה פיגוע באלון מורה. הלל לקח את זה קשה מאוד. הוא בכה ואמר, 'אני מוכרח להגיע להלוויה, אבל קודם אני נכנס לרבי לקבל ברכה עבור הפצועים'.

[אני יודעת שלפני שעלה לארץ הוא נכנס ליחידות, וגם לקראת החתונה הוא כתב לרבי באמצע החופה שלנו הגיע מברק ברכה מהרבי, וקיבלנו גם מכתב על כל לידה. הלל כתב הרבה לרבי, דיווח לו על המתרחש באלון מורה. אחרי שנרצח, מצאתי מגירה מלאה במכתבים שכתב לו. הוא גם ארגן את מבצע הדפסת התניא בנחלת יוסף הסמוכה לשכם] מיד כששב מהרבי, הודיע הלל שהם חוזרים לארץ.

"אז הבנתי למה לצפות את השיש..."

הגענו לארץ, היציאה ממנה והשיבה אליה, היו עניינים מרכזיים בחייו של הרב הלל הי"ד. כבר בהיותו כבן חמש באו הוריו לבקר בארץ ישראל, ומאז נקשרה נפשו בארץ הקודש והוא חלם לעלות אליה. גם בסיפור שלנו, ירד הרב הלל מהארץ למספר ימים, כשהוא "אנוס על פי הדיבור" של כיבוד אב ואם, ומיד שב אליה בכדי להיות קרוב למקום וליהודיו בשעתם

נרשמתי ללימודים. ביום שעמדתי לעזוב, הלל נחת. 'נפגשנו' ליד הטלפון הציבורי – הוא רצה להתקשר הביתה להודיע שהגיע בשלום, ואני הייתי צריכה לקבל שיחה. ביקשתי ממנו שיחכה כמה דקות עד שיתקשרו אליי... זו למעשה הייתה הפגישה הראשונה שלנו".

כמה חודשים לאחר מכן, התקיימה החתונה. "מצאתי את עצמי נשואה לצדיק. צדיק ממש. שום דבר לא כלאחר יד, הכול ברצינות ובדביקות,

מכל הלב". למשל, מספרת יעל, הלל החליט שאיננו אוכל גידולים שאינם של ארץ ישראל. "הוא אמר לי: כל חיי השתוקקתי לעלות לארץ, ועכשיו כשנכנסתי אליה, אני רוצה שהיא תיכנס בי". בהתחלה לא התרגשתי. אז נקנה רק תוצרת הארץ. אבל אז גיליתי שזה אומר בלי קפה, בלי תה, ועוד הרבה מוצרים בסיסיים.

בשנה השנייה לנישואינו, נסענו לארה"ב. זה היה ערב פסח, והרגשתי רע בשביל ההורים של

הלל, שהנסיבות לא אפשרו להם להגיע ארצה. בוא ניסע אליהם, אמרתי, אבל הוא כמוכחן לא רצה לצאת מהארץ. פנינו אל הרב מרדכי אליהו זצ"ל, והוא פסק: תעשו את החג עם ההורים. "למרות שעמדנו לעזוב את הבית לכל החג, סידרנו וניקינו אותו לגמרי מחמץ. הקרוואן כולו היה מקורצף וכשר לפסח. אני זוכרת שהמונית כבר חיכתה לנו בחוץ, ואז הלל התעקש שנניח נייר כסף על השיש... אבל אנחנו לא פה בחג! לא הבנתי, והוא

הקשה (ואפילו בזמן ששהה בחו"ל, אכל רק מזון שהביא עמו מהארץ!). והנה, אף על אברהם אבינו, דמות המופת בחייו, אמרו חז"ל כי עלה אל הארץ בגיל שבעים, שב לחרון אל אביו להשיבו בתשובה, ולאחר מכן חזר לארץ ישראל. באותו פרק זמן בו שהה בארץ, התקיימה "ברית בין הבתרים" – שמופיעה בתורה מאוחר הרבה יותר מעליתו השניה ארצה (ומעניין לציין כי על פי תלמידי האר"י, ברית בין הבתרים התקיימה בשכם! מכך עולה כי כמו הלל, גם אברהם ביקר בשכם, חזר לחו"ל, ומיד כששב לארץ נסע אליה). החזרה לארץ, וגם ההופעה של הכלל "אין מוקדם ומאוחר בתורה", הן תופעות מובהקות של תשובה – תשובה מאהבה, מידת אברהם אבינו. אברהם העברי חוזר אל העבר והופכו לזכויות. זאת יכול לעשות רק היהודי הראשון, מפני שגוי שב רק מכאן ולהבא, ואין לו כח של תשובה מאהבה. כיצד עושים זאת? בכח ה"לך לך". יהודי הוא חייל בטבעו, והולך למשימתו בלי לדעת לאן. דווקא ההליכה אל העתיד מאהבה גמורה, בלי לשים לב למה שהותיר מאחור, משנה בדרך

ממילא את עברות העבר והופכת אותם לזכויות. גם בהליכתו האחרונה, כשרץ אל יוסף הצדיק בלי להתחשב בחיות הטרף שהשתוללו בדרך, הלך בדרכי אברהם אביו: אברהם אבינו בא לשכם כאשר "הכנעני אז בארץ", ולא התחשב בסכנות שיכלו לצמוח מכך. בניגוד לרבי עקיבא, המאופיין במסירות נפש של גבורה, אברהם אבינו לא חיפש למות על קידוש ה' באופן של "מתי יבוא לידי". הוא פשוט הולך, לא מפחד וגם לא חושב על מסירות נפש, ואם ימות יקבל זאת בשמחה. זו מסירות נפש של חסד. אך במסירות נפש כזו יכול להיות גם חיסרון: כיוון שאברהם אבינו לא מת בפועל, מי יאמר שזוהי מסירות נפש? אולי זהו רק חוסר התחשבות בסכנה? לשם כך יצא מאברהם אבינו הרב הלל הי"ד. אכן הרב הלל מצדו היה צדיק גמור ומסר את נפשו כאותו כובס שמסר נפשו בלוויית רבי, שכן הליכתו ללא חת ומורא באדמת הקדש – שטות דקדושה אמיתית – היתה לצנינים בעיני המרצחים השפלים, אך ודאי שאין במעשה זה הוראת דרך לרבים, המצווים לנהוג כדברי ההלכה הפסוקה: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם".

מענות ותשובות

שו"ת בעל פה עם ילדי גרעין תל-אביב

מענה:

קודם כל, לא צריך לחשוב במונחים האלה. יש מי ששומר תורה ומצוות ויש מי שלא זכה לחינוך כזה – סה"כ הוא מסכן, צריך לרחם עליו ולאהוב אותו.

מי באמת יותר טוב?

אז למה לבוא 'מלמעלה', מעמדה של 'משפיע'? למה הנחת היסוד היא שאנחנו יותר טובים?

מענה:

מי אמר שאנחנו יותר טובים?! בהחלט יכול להיות שהוא יותר טוב! וכמו שכתוב בתניא פרק ל"ב "והנפש והרוח מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן באלקים חיים" – היינו שבבחינת "הנסתרות לה' אלוקינו" בהחלט יתכן שהוא, הרחוק מתורה ומצוות לעת-עתה, הרבה יותר גבוה ממני. אלא שעדיין, מצד 'הנגלות' יש לי משהו לתת לו שהוא לא זכה בו, הוא לא קבל חינוך יהודי ואני צריך לתת לו את זה.

ורמו לדבר [ובהמשך למענה הראשון]: **הוד** = **יה**, הנסתרות, היינו שמצד ההתייחסות של מדת ההוד עליו הודות לו מעל טעם ודעת (שכן "מי יודע וכו'"). אך מצד הנצח – "והנגלות לנו ולבנינו" צריך יחס של משפיע ומקבל (סוד **וה**) ויש לי עבורו מסר שאין לו בגלוי.

קירוב רחוקים או חברות?

מה היחס בשליחות בין לנסות למצוא חן לבין להשאר מי שאתה באמת?

מענה:

נשיאת חן היא דבר אמיתי! ההשפעה על הזולת שייכת לכחות הנצח וההוד בנפש. ההוד הוא יחסית היכולת למצוא חן, יכולת התלויה בכך שאני מכיר את השפה של הזולת, שאני מדבר איתו בגובה העיניים. הנצח הוא כבר שאני מעביר לזולת את המסר שלי – משהו שהוא מחוץ לשפה שלו, משהו שהוא לא מכיר.

כמובן, צריך לעשות את זה בעדינות אבל גם באופן ברור – יש לי מה להשפיע. מצד אחד אני בא להיות איתו, אני רואה את הטוב שיש בו ומדבר איתו בגובה העיניים שזה בשווה. ומצד שני יש לי מסר להעביר לו. לכל אחד יש את הנקודה שלו, את המסר שלו, וזה המסר שלנו – חינוך יהודי. צריך איזון בין הנצח וההוד, בין שתי הרגלים, בין ה"כליות יועצות", וצריך ללמוד את שניהם – גם איך לדבר בגובה העיניים ולמצוא חן, ההוד, וגם איך להעביר בצורה נכונה ומועילה את המסר שלנו – הנצח.

שליחות - אנחנו מול הם?

כאשר יוצאים לשליחות - מהו היחס הנכון מצדנו לחילונים?

סִפְּרֵנוּ נִצְרָה

ישראל".
כאשר מְבַשֵּׂר ה' לְמֹשֶׁה על הַנְּפִילָה
שֶׁל הָעָם הוא מְטִיחַ אֶת הַמְּשַׁפֵּט הַבָּא:
"רְאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קִשָּׁה
עֲרֹף הוּא". עִם חֲצָפָה שְׂכֹזוּ אֲנִי לֹא
מִתְכַּנֵּן לְהַמְשִׁיחַ. אֲנִי מְשַׁמֵּד אוֹתָם
וּבוֹחֵר לִי עִם אַחֵר.

גַּם מֹשֶׁה רִבֵּינוּ מִתְאַכְזֵב וְלֹא מִסְתִּיר
זֹאת מֵהָעָם. הוּא יוֹרֵד מֵהָהָר וְשׁוֹבֵר
לְעֵינָי יִשְׂרָאֵל אֶת הַלְּחֹת, אָבֵל יַחַד
עִם הַלְּחֹת נִשְׁבֵּר עוֹד מִשְׁהוּ... גַּם הַלֵּב
שֶׁלְנוּ נִשְׁבֵּר. אִיךָ נִפְלְנוּ? אֵלֹה בּוֹשׁוֹת אָנוּ
עוֹשִׂים? לְהִיּוֹת כְּפוּנֵי טוֹבָה עַד כְּדֵי כִּי?

סְיוֹנוֹת חִלּוֹף

תְּתַאֲרוּ לָכֶם אֶת הַמַּחְזֵה הַבָּא:
נִבְחָרְתָּ בְּמִסֶּבֶת סוֹף הַשָּׁנָה לְמַצְטִינֵי
הַשָּׁנָה. וְעוֹד בְּמָה? בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל! אֶתְּהַ
עוֹלָה עַל הַבְּמָה וּמְקַבֵּל פָּרֶס וְלַחִיצַת
יָד מֵהַמְּנַהֵל, לְקוֹל מְחִיאוֹת הַכְּפָיִם שֶׁל
הַהוֹרִים. אֵין יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר מִמֶּה. אָבֵל
לְמַחְרַת בְּבִקּוּר מִתְרַחֵשׁ מֵאֲדַע מִבֵּינָה:
אֶתְהַ נִקְלַע לְמַרְיָכָה כְּתַתִּית, וְכִשְׁהַמְּנַהֵל

יּוֹם הַכְּפוּרִים הוּא יוֹם הַסְּלִיחָה
וְהַכְּפָרָה שֶׁלְנוּ לְפָנֵי ה'. מְדוּעַ? כִּי בְיוֹם
זֶה סָלַח וּמַחֵל לָנוּ ה' יִתְבַּרַךְ עַל חַטָּא
הָעֵגְלָה! וּמָה מִיָּחָד בְּחַטָּא הָעֵגְלָה? הוּא
מְבַטֵּא אֶת שֵׁי א הַנְּפִילָה וְאֶת הָעֲצָמָה
הַגְּדוֹלָה שֶׁל הַכַּח לְקוֹם מִמֶּנָּה.

לֵא כִּינְשִׁיבָה

תְּתַאֲרוּ לָכֶם אֶת עֲצַמַת הַנְּפִילָה:
בְּמַתַּן תּוֹרָה הִגִּיעַ עִם יִשְׂרָאֵל לְשֵׁי,
הַכִּי גְבוּהַ שְׂרָק אֶפְשֶׁר לְתַאֲרָה. עִמְדָנוּ
וּמִמֶּשׁ שָׁמַעְנוּ אֶת ה' מְדַבֵּר אֶתָנוּ. חַז"ל
מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ כִּי בְאוֹתָהּ שְׁעָה "פְּסָקָה
זְהַמְתָּ", וְהַמִּיתָה שְׁנִקְנָסָה עֲלֵינוּ בְּשַׁעַת
חַטָּא אָדָם הָרַאשׁוֹן – בְּטָלָה! הֵיִינוּ
אֲמוּרִים לְחִיּוֹת לְנֻצַח!

וְאָז, מִשֵּׁי א הַגְּבוּהַ, אֲנַחְנוּ נוֹפְלִים
הַכִּי נְמוּךְ שְׂרָק אֶפְשֶׁר. רַק הָרַגַע שָׁמַעְנוּ
מִפִּי הַגְּבוּרָה אֶת הַצְּוִי "לֹא יְהִיֶּה לָךְ
אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עַל פְּנֵי" וּכְבֹד נַעֲרַכְתָּ
מִסִּבַּת הוֹלָלוֹת הַמוֹנִית סְבִיב עֵגְלָה הַזֹּהֶב
בְּלוּי קְרִיאוֹת הַתְּלַהֲבוֹת "אֱלֹה אֱלֹהֶיךָ
לַע"נ חִיָּה שְׂרָה בַת ר' מִשָּׁה ע"ה נִכְתַּב ע"י הַרֵב שִׁילָה אוֹפֵן.

מעץ הדעת הוא נקרא להסבר בחדרו של מנהל העולם, ה', שם החל להצטרף ולהאשים: "האשה אשר נתת עמדי", טען להגנתו. הכל בגללה. בגללה? תקשיבו טוב למלים שיצאו מפיו: "האשה אשר נתת עמדי". אתה – הקדוש ברוך הוא – אשם. למה בכלל נתת לי אשה כזו?

זוהי בעצם הבעיה בכל שלשת הסוגים. כל אחד בוחר בדרך שונה כדי לומר את אותו הדבר: אני לא אשם, אלא הקדוש ברוך הוא. הוא זמן לי את החברים האלו, הוא ברא אותי עם אפי כזה והוא זה שאמר לא לעשות מעשים שכלם עושים.

מאמרים ופוסטים

כעת נעבר צד, מכסא התלמיד לכסא המנהל. נתישב במקומו על הכסא וננסה להקשיב לתרוצים של עצמנו. ככל שינסה התלמיד לשכנע אותי בצדקת מעשיו כך פחות אשתכנע מדבריו. לא די בכך שעשית מעשים אסורים אלא אתה עוד מנסה להצדיק אותם! הכעס וחרמת הענש כלפיו רק יגברו.

ומה היתה תגובתו של ה' להצטרפות של אדם הראשון? בדיוק כך. להאשמת אדם הראשון הוסיף ה' גם ענש: "כי שמעת לקול אשתך... ארוהה האדמה בעבורך". כאשר אתה מאשים אותי, במקום את עצמך, אשמתי נעשית גדולה יותר. תענש גם על כך!

מגיע הוא תופס דוקא אותך 'על חם'. "אתה?! לא מתאים לך". לא נעים... כבר בדרך לחדר המנהל אתה מתחיל לחפש פתח מלוט. לא, לברח אין סכוי... אני מתכונן לתרוץ הגון. כאשר המנהל פונה אליך בחדרו ומבקש הסבר – כבר מצאת כמה. אולי יש יותר, אני מכיר שלשה סוגים עקריים: יש את 'המאשימים', אלו שייסבירו שלא הם האשמים אלא האחרים הם אלו שגרמו להם להסתבך – "הוא התחיל", "הם כל הזמן מציקים", "הוא אמר לי לעשות"; יש את 'המתבצרים', אלו שיטענו "לא יכלתי להתאפק", "זה האפי שלי", "מה, שאשתך?"; ויש את ה'מטייחים', אלו שמסבירים שהמעשה שעשו בעצם לא כל כך נורא – "מה כל כך נורא?", "כלם עושים כך".

מ' אלו?

מה המשתף לכלם? הם אומרים דבר אחד: אני בסדר. מישהו אחר אשם. אצל 'המאשימים' – זה ברוך, הם אומרים זאת בפרוש. 'המתבצרים' מאשימים את האפי שלהם, כאלו שהם והאפי שני אנשים שונים... וגם ה'מטייחים' מאשימים. הרי אם כלם מתנהגים כך, אז האשם הוא מי שבא אלי בטענות ואומר שאסור. למה אתה גוזר גזרה שאי אפשר לקיים אותה?

זוכרים מי היה המאשים הראשון בעולם? אדם הראשון. אחרי שאכל

ובמקום להאשים אנו נוטלים את האחריות למעשה שעשינו, ה' מתמלא עלינו ב...רחמים. נכון, לא מיד. זה לוקח למשה ארבעים ימי תפלה, אבל בסופם מבקש ה' לתת לנו את הלחות השניים, ויחד עמם אנו מקבלים מתנה. זו מתנה ששיכת רק לבעלי תשובה, אלו שנופלו משיא הגבה לתחתית השפל. למתנה הזו קוראים יג מדות הרחמים!

אתם יודעים באיזו טענה משתמש משה בתפלתו? תקשיבו טוב: "אלה נא ה' בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת לעוננו!" זוכרים מתי קבלנו את ה'שבח' הזה? בפעם הקודמת זו הייתה בדיוק הסבה להשמיד אותנו, וכעת היא הופכת להיות הסבה שה' ירחם עלינו! רבוננו של עולם, דוקא בגלל שאנחנו כאלו חצפנים ועקשנים אנחנו חייבים את עזרתך. וה' בא ועוזה, ובגדול!

שנזכה לחזר בתשובה "בחילא יתיר!"
שבת שלום ומברך! גמר חתימה טובה!

52

אנאלס ד'זוק ד'ז'ר

אבל מה יקרה אם במקום להצטדק ולהאשים אודה באשמתתי ואטל עלי את האחריות למעשה? למרבה הפלא, התוצאה תהיה גם היא הפוכה – "מודה ועזב ירחם". פתאום אגלה שמי שעד הרגע בא אלי בטענות והאשים אותי הופך להיות זה שמבין אותי ומתחשב בי יותר מכלם.

למשל, אם למנהל הזעם עלי אענה: "סליחה, באמת הייתי לא בסדר. אני ממש מתחרט" תראו שבבת-אחת הפנים שלו יתרככו. הוא יפטר אותי באזהרה בלבד.

למה? כי ברגע שהאשמתתי את עצמי אמרתי בעצם דבר נוסף – אני צריך עזרה. אני לא מצליח להתגבר לבד על היצר שלי. אני צריך אותה, המנהל. עוד לי בבקשה. נו, כשאדם מבקש עזרה לא יעזרו לו?

עם קהל אלה

וראו פלא! ברגע שנשבר הלב,

אנחנו בדור של תשובה.

בעלי-התשובה של דורנו, שמעולם לא קבלו חינוך יהודי אמיתי, באים מעולם שמקדש את החופש ומתקרבים מתוך רצון ובחירה. באווירה הזו, שמחלחלת גם לעולם הדתי, כולם מחפשים היום עבודה מאהבה. זוהי דרך החסידות, ששמה דגש על השמחה והאהבה – גם בימי התשובה שנתפסו תמיד בעיקר כימי יראה ("ימים נוראים" כפשוטו של הביטוי).

בספר התנייא מוסבר כי על אף שבדרך כלל סדר עבודת ה' הנכון הוא להתחיל בבסיס של יראה, ורק אחר כך להגיע לאהבה, דווקא אצל בעלי-תשובה הסדר שונה לעתים – כדי לצאת מהשקיעה בחטא נדרשת התעוררות מיידית של אהבה. הדברים נכונים לא רק למי שגדל בעולם החיצוני וצריך 'לפתות' אותו להתקרב. גם מי שהתחנך כראוי, אבל שקע בתאוות עד כדי התמכרות, לא יצליח לחזור בתשובה מתוך רגש יראה בריא – הוא זקוק לעוצמה של אהבה, עד כדי מסירות-נפש, כדי להשתחרר ולשוב אל ה'.

סוגית התשובה – המעסיקה כל יהודי בעשרת ימי תשובה – עומדת במוקד הגליון שלפנינו, בשיעור הראשי העוסק ב"רגש של תשובה" המאפשר לחוטא-המכור להשתחרר ממצבו ולשוב אל ה'. השיעור הנוסף בחוברת נוגע באווירת דור-התשובה מכיוון אחר לגמרי – שיעור שפונה למתקרבים בתל-אביב ומסביר מהי התבגרות אמיתית, השייכת לעבודת השנה החדשה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

